

+/- 1920

1937

Jaren 1950

De story van Adrienne Verhelst (1908-1991)

**Jan Verhelst
Met hulp van velen**

1963

+/- 1970

1975

De story van Adrienne Verhelst (1908-1991)

1.	Het verhaal van Adrienne Verhelst (1908-1991)	5
1.1	Situering	5
1.2	De kinderjaren van Adrienne	6
1.2.1	Vader Emile gaat naar de USA	9
1.3	Adrienne als jong meisje	9
1.4	Bij Tante Victorine	12
1.4.1	Wie was Victorine Verhelst?	12
1.4.2	Adrienne bij Victorine	13
1.5	Albert Charles Christian Vanderbecq	13
1.6	1935: de naam “van der Heijden” komt in beeld	16
1.7	Haarlem, Nederland in 1936	16
1.8	Overlijden en geboorte in 1937	17
1.9	Johan en Adrienne van der Heijden-Verhelst	18
1.10	Overleven tijdens de tweede wereldoorlog	19
1.11	Het naoorlogse leven	21
1.12	Liliane kwam op bezoek	22
1.13	De andere kinderen	23
1.14	Johan’s overlijden	24
1.15	Contacten met de buitenlandse broer en zussen	24
2.	2010: terug contact	25
3.	Genealogie Adrienne Verhelst	27
4.	Achtergrondinformatie	28
4.1	De plaatsen waar Adrienne woonde	28
4.1.1	Het pensionaatsleven in Vlaanderen in de jaren 1920	29
4.1.2	Het pensioonaat van de zusjes Verhelst	30
4.1.3	De site in Machelen aan de Leie in 2010	34
4.1.4	De Pinte	35
4.1.5	Adrienne in de Brusselse agglomeratie	36
4.1.6	Haarlem	45
4.2	Hoe verkreeg men de Nederlandse nationaliteit in 1938?	47
4.3	De wereldtentoonstelling van 1935 in Brussel	48
4.3.1	Situering	48
4.3.2	Wat was er zoal te zien?	48
4.3.3	De gebouwen	49
4.4	Adrienne en het grootwarenhuis “à l’Innovation”	49
4.4.1	Architect: Victor Horta	49
4.4.2	Grootwarenhuis “à l’Innovation” rond 1900	51
4.4.3	De grote brand van 1967	53
4.4.4	Grootwarenhuis “à l’Innovation” in 2010	53
5.	Dank aan	54
5.1	Personen	54
5.2	Bibliografie	55

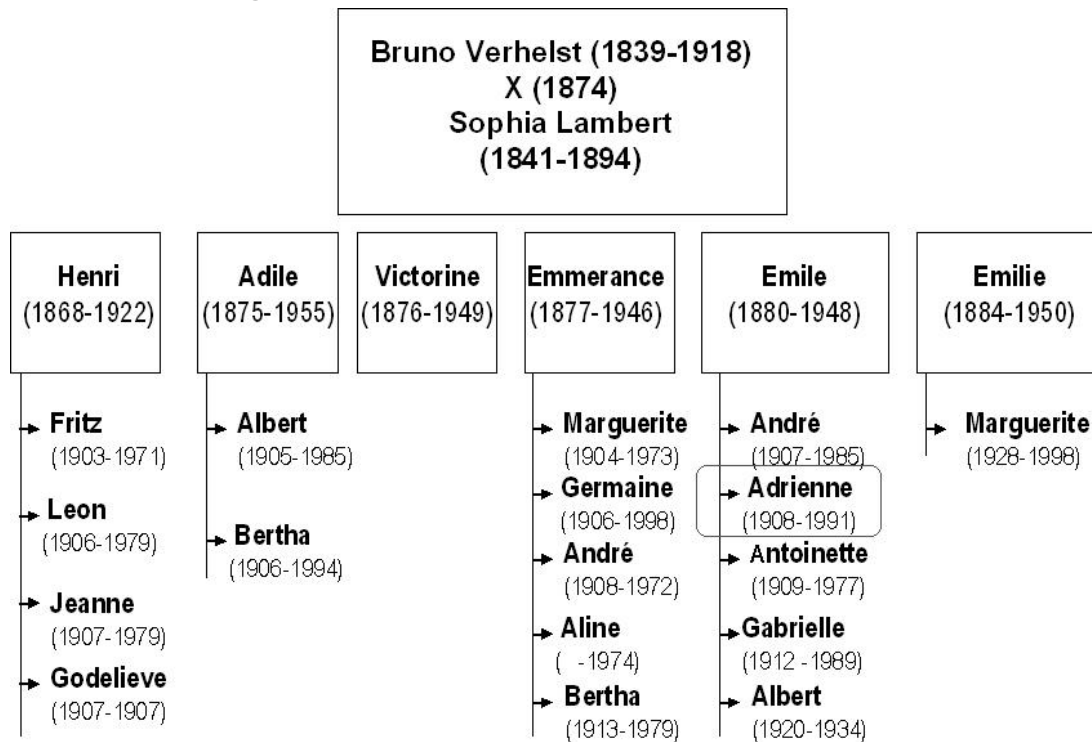
Illustraties

<i>illustratie 1: De kleinkinderen van Bruno Verhelst en Sophia Lambert.....</i>	<i>5</i>
<i>illustratie 2: Zusjes Gaby en Antoinette Verhelst.....</i>	<i>6</i>
<i>illustratie 3: Een oom beeldhouwer.....</i>	<i>6</i>
<i>illustratie 4: Plechtige communie Adrienne (+/-1920).....</i>	<i>7</i>
<i>illustratie 5: Hoogstraat 42 in Tielt in 2010.....</i>	<i>7</i>
<i>illustratie 6: Postkaart van Adrienne aan haar nicht Jeanne Verhelst (1920).....</i>	<i>8</i>
<i>illustratie 7: Emile Verhelst.....</i>	<i>9</i>
<i>illustratie 8: Pensionaat in Machelen a/d Leie: "Dortoir Saint Joseph".....</i>	<i>10</i>
<i>illustratie 9: De drie dochters van Emile Verhelst in het pensionaat (1924).....</i>	<i>11</i>
<i>illustratie 10: Brief van de dochters van Emile Verhelst van 10 juli 1924.....</i>	<i>12</i>
<i>illustratie 11: Close up Adrienne, Antoinette en Gaby (1924).....</i>	<i>12</i>
<i>illustratie 12: afschrift huwelijksakte Albert en Adrienne (1931).....</i>	<i>15</i>
<i>illustratie 13: Adrienne Verhelst (jaren 1930).....</i>	<i>16</i>
<i>illustratie 14: Huize Crayenburg in Haarlem.....</i>	<i>16</i>
<i>illustratie 15: Register Haarlem met Adrienne (november 1936).....</i>	<i>17</i>
<i>illustratie 16: Belgische identiteitskaart Adrienne (september 1937).....</i>	<i>18</i>
<i>illustratie 17: Gemeentehuis en markt in Sint Jans Molenbeek.....</i>	<i>18</i>
<i>illustratie 18: Schotersingel in Haarlem.....</i>	<i>19</i>
<i>illustratie 19: Johan en zijn zussen voor hun woonst op de Schotersingel 127... 19</i>	<i>19</i>
<i>illustratie 20: Geboortekaartje Willem van der Heijden (1944).....</i>	<i>21</i>
<i>illustratie 21: Willem zes maanden (zomer 1944).....</i>	<i>21</i>
<i>illustratie 22: Geboortekaartje Anne-Marie van der Heijden (1947).....</i>	<i>22</i>
<i>illustratie 23: Familie van der Heijden-Verhelst (1947).....</i>	<i>22</i>
<i>illustratie 24: Adrienne (jaren 1950).....</i>	<i>23</i>
<i>illustratie 25: Adrienne met dochter Anne-Marie en zoon Wim (+/-1965).....</i>	<i>23</i>
<i>illustratie 26: Johan en Adrienne (jaren 1960).....</i>	<i>24</i>
<i>illustratie 27: Reispas Adrienne (1975).....</i>	<i>24</i>
<i>illustratie 28: Adrienne Verhelst, jaren 1970.....</i>	<i>25</i>
<i>illustratie 29: Overlijdensakte Adrienne Verhelst (1991).....</i>	<i>25</i>
<i>illustratie 30: De historische herontmoeting in Haarlem, 17/8/2010.....</i>	<i>26</i>
<i>illustratie 31: Samen eten bij een Italiaan in Haarlem (2010).....</i>	<i>26</i>
<i>illustratie 32: Grote Markt te Tielt, begin 20ste eeuw.....</i>	<i>28</i>
<i>illustratie 33: Hoogstraat, Tielt, anno 1909.....</i>	<i>28</i>
<i>illustratie 34: Pensionaat beschadigd tijdens WO I (1918).....</i>	<i>31</i>
<i>illustratie 35: Collage postkaarten "Institut des Soeurs du Saint Coeur de Marie, Machelen a/d Leie.".....</i>	<i>33</i>
<i>illustratie 36: Zuster Raymonda, overste van het pensionaat in Machelen (1902-1932).....</i>	<i>34</i>
<i>illustratie 37: Luchtfoto school en voormalig internaat in Machelen in 2010.....</i>	<i>34</i>
<i>illustratie 38: De Pinte: De kerk.....</i>	<i>35</i>
<i>illustratie 39: Kasteel van de familie Lippens in Beernem.....</i>	<i>36</i>
<i>illustratie 40: Adressen familie Lippens (1937).....</i>	<i>37</i>
<i>illustratie 41: Victorine Verhelst (1938).....</i>	<i>37</i>
<i>illustratie 42: Sint-Gillis (Brussel)- gemeentehuis.....</i>	<i>38</i>
<i>illustratie 43: Etterbeek station.....</i>	<i>39</i>
<i>illustratie 44: Belangrijke Belgische locaties voor Adrienne (1908-1938).....</i>	<i>40</i>
<i>illustratie 45: Detail van de belangrijke Brusselse locaties (jaren 1930).....</i>	<i>41</i>
<i>illustratie 46: Elsene - gemeentehuis.....</i>	<i>42</i>
<i>illustratie 47: Elsene - Flagey gebouw.....</i>	<i>43</i>

<i>illustratie 48: Sint Jans Molenbeek: Biljartstraat 3 in 2010</i>	<i>44</i>
<i>illustratie 49: Sint Jans Molenbeek: wijk van de Biljartstraat (2010).....</i>	<i>44</i>
<i>illustratie 50: Situering van Haarlem in Nederland</i>	<i>45</i>
<i>illustratie 51: Haarlem: Grote Markt en Sint Bavo kerk</i>	<i>46</i>
<i>illustratie 52: De wereldtentoonstelling Brussel 1935 aan de “Heizel”.....</i>	<i>49</i>
<i>illustratie 53: Warenhuis “à l Innovation”: begin 20ste eeuw.....</i>	<i>51</i>
<i>illustratie 54: Warenhuis “à l Innovation”: enkele afdelingen</i>	<i>52</i>
<i>illustratie 55: Warenhuis “à l Innovation”, brand van 1967</i>	<i>53</i>

1. Het verhaal van Adrienne Verhelst (1908-1991)

1.1 Situering

illustratie 1: De kleinkinderen van Bruno Verhelst en Sophia Lambert.

In 2002 hebben we, ter gelegenheid van het feit dat het honderd jaar geleden was dat het huwelijk van **Henri Verhelst en Mathilde Braet** werd ingezegend, de stamboom en de familieverhalen van de familie Verhelst-Braet in kaart gebracht. Via een zijsprongetje kwamen we ook één en ander te weten over de broers en zussen van Henri : *Adile, Victorine, Emmerance, Emile en Emilie*.

In 2007 volgden we de stappen van de emigrant **Emile Verhelst**, die zijn geluk in de nieuwe wereld ging beproeven in 1924. In 1928 werd hij gevolgd door zijn oudste zoon André.

In juli 2010 vond *Marlies van der Heijden-Staats* uit Harderwijk, Nederland dit verhaal over Emile en André op internet, op de website van ondergetekende. Marlies is een schoondochter van **Adrienne Verhelst**, die het tweede kind van Emile was, en zus van André (zie *illustratie 1*). In samenwerking met Marlies en Adrienne's dochters, Kitty en Anne-Marie, werd het merkwaardige levensverhaal van Adrienne gereconstrueerd. Adrienne, geboren in Tielt, bracht een tijd door in een pensioonaat. Na een oponthoud bij een tante, had ze heel wat omzwervingen in het Brusselse, en landde uiteindelijk "veilig" in Haarlem Nederland.

Bij de totstandkoming van dit verhaal hebben we een beroep kunnen doen op heel wat mensen, zowel binnen als buiten de familie, waarvoor hartelijk dank. Zonder hen was dit onmogelijk geweest. Hun namen vind je achteraan deze studie.

Ik wil in het bijzonder Marlies van der Heijden-Staats vermelden, die me ontzaglijk veel heeft geholpen.

Jan Verhelst

1.2 De kinderjaren van Adrienne.

Adrienne Victorine Verhelst werd geboren te Tielt op 20 mei 1908, als tweede kind van **Emile Verhelst** en **Elodie Van der Meeren**. Haar oudste broer was **André** (1907), na haar zagen ook **Antoinette** (1909), **Gaby** (1912) en **Albert** (1920) het levenslicht. Gezien haar tweede voornaam Victorine was, kan worden verondersteld dat tante Victorine (zus van haar vader) haar meter was.

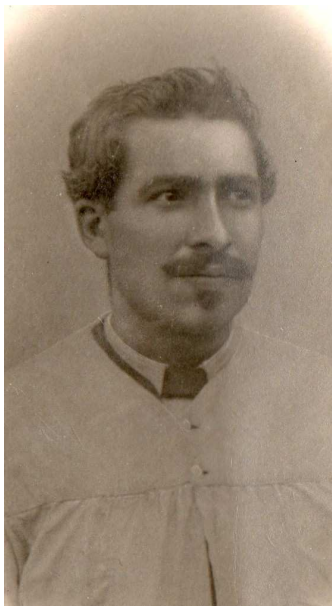
illustratie 2: Zusjes Gaby en Antoinette Verhelst

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

De acht jaar tussen Gaby en Albert hebben te maken met de eerste wereldoorlog. Evenals zijn broer Adile was Emile immers opgeroepen om te gaan vechten.¹

De familie woonde in de *Hoogstraat 40-42* te Tielt, waar vader Emile werkzaam was als

meubelmaker/verkoper.

illustratie 3: Een oom beeldhouwer

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Dochter Kitty vertelde een mooi verhaal over de man op *illustratie 3*, dat haar moeder haar vertelde: “De man op de foto was beeldhouwer en hij bezat een wit paardje, dat een kar trok. Toen mijn moeder klein was, paste deze beeldhouwer (haar oom) nog wel eens op mijn moeder. Ze mocht daar dan in zijn huis en werkplaats verblijven. Als dat weer eens zou gebeuren dan stuurde de beeldhouwer zijn paardje en dan zetten mijn moeder’s ouders haar op dat paardje en mocht ze zo naar het huis van de beeldhouwer rijden te paard. Ik vermoed dus dat zij niet ver uit de buurt woonden, want ik kan me niet voorstellen dat ze alleen ver op zo’n paardje mocht rijden.”²

¹ Bron: bidprentje van hun vader Bruno Verhelst (1918)

² Vermits niemand van de familie Verhelst deze man kent, vermoeden wij dat het een oom is langs de kant van Adrienne’s moeder, de familie Van der Meeren dus.

In 1921 overleed Elodie, amper 38 jaar oud. Zij zou het “flebiet” hebben gehad³. Zij liet Emile als weduwnaar achter met 5 kinderen, tussen de 1 en 14 jaar oud, Adrienne was op dat ogenblik 13 jaar. Die gebeurtenis moet haar zeker sterk aangegrepen hebben!

illustratie 4: Plechtige communie Adrienne (+/-1920)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Emile en zijn familie woonden in Hoogstraat nr 40-42. Nummer 40 is thans een compleet nieuw gebouw. Waarschijnlijk zal één van de twee nummers het woonhuis, en de andere de winkel zijn geweest.

In nr 44 woonde Dokter Vandewalle sedert 1902. Tijdens de eerste wereldoorlog werd dit huis in beslag genomen door Duitse officieren⁴. Adrienne (°1908) moet zo –

naast de afwezigheid van haar vader- de eerste wereldoorlog aan den lijve ondervonden hebben⁵.

illustratie 5: Hoogstraat 42 in Tielst in 2010.

Met dank aan Monique Dierckx.

³ Bron: Bertha Verhelst

⁴ Bron: een plakkaat op dit huis herinnert aan deze historie.

⁵ In Hoogstraat 31 woonde Maria Cleppe. Zij zal in 1934, na de terugkeer uit de USA, trouwen met Emile Verhelst, haar vroegere buurman.

illustratie 6: Postkaart van Adrienne aan haar nicht Jeanne Verhelst (1920)

bron: familiearchief Ward Verhelst

Adrienne was toen 12 jaar, haar nichtje Jeanne 13.

1.2.1 Vader Emile gaat naar de USA

illustratie 7: Emile Verhelst

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Emile zond zijn kinderen op “pensionaat”. Hijzelf zocht, na het overlijden van zijn vrouw, voor zich en zijn gezin een nieuwe toekomst, en zou die gaan voorbereiden. In januari 1924 vertrok hij naar Detroit, Michigan, USA, waar veel Belgische emigranten woonden. De USA, het land van belofte voor vele kandidaat immigranten, had echter de immigratie uit Europa sterk aan banden gelegd in de vroege jaren 1920.

Emile emigreerde eerst naar Canada, dat zijn grenzen nog wel openstelde voor Europese stielmannen, en trok dan illegaal de grens over naar de USA, met behulp van bevriende Belgen.⁶

Ook dit gebeuren, moet voor Adrienne, die op dat ogenblik 16 jaar was, iets speciaals zijn geweest. Nadat ze haar

moeder had verloren, had ze nu in feite ook geen vader meer, om haar lief en leed mee te delen.

In 1928 liet Emile zijn oudste zoon André overkomen naar de USA. Ook André reisde via “ongewone” wegen naar Detroit. We veronderstellen dat Emile op termijn één voor één zijn andere kinderen wilde laten overkomen, doch de beurscrash van 1929 en de crisis van de jaren 1930 hebben er vermoedelijk anders over beslist. Hijzelf keerde immers ook terug in 1934.

1.3 *Adrienne als jong meisje*

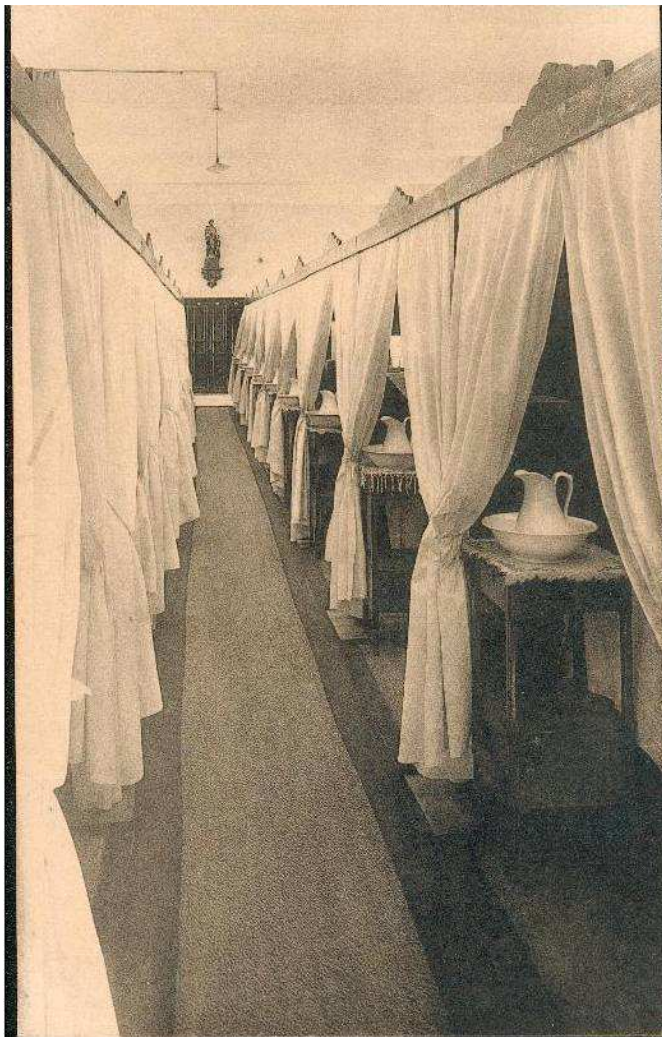
Toen Emile naar de USA vertrok, kwamen zijn kinderen onder de hoede van zijn broer Adile, die in De Pinte⁷ bij Gent woonde.

Tijdens het schooljaar waren ze op het internaat, maar de vakanties brachten ze door bij **Adile en Irma Verhelst-Stansens**. Ze zijn zo samen opgegroeid met hun kozijn en nicht **Albert en Bertha**, die hen als zussen en broers beschouwden.

Het internaat, of “pensionaat” zoals men dat in Vlaanderen noemde, werd gerund door kloosterzusters, naar normen die in de jaren 1920 gangbaar waren. Zo moesten ze bijvoorbeeld bij het baden hun hemd aanhouden. Al het lichamelijke was immers “des duivels”. Ook lijfstraffen waren doodgewoon.

⁶ Meer hierover in het document “*Verhelsten uit Tielt emigreerden in de jaren twintig naar Detroit, Michigan*”, gepubliceerd door ondergetekende op 21 februari 2007.

⁷ Het bevolkingsregister van Tielt geeft aan dat ze op 3 januari 1924 wordt overgeschreven naar Florastraat 3 in De Pinte. Familieleden verzekerden ons dat dit het adres van “nonkel Adile” was. In 1925 verhuisde de ganse familie naar Gent, Bij Sint-Jacobs 13, de nichtjes inclus (bron: burgerlijke stand, archief van de stad Gent).

illustratie 8: Pensionaat in Machelen a/d Leie: "Dortoir Saint Joseph"..

"Wanneer je tijdens de lessen iets verkeerd deed werd je met een lat op je handen geslagen. De nonnen waren koud en streng" vertelde dochter Kitty ons.

Toen Adrienne 18 werd, waren haar middelbare studies ten einde, en moest ze eigenlijk weg uit de school. Men heeft echter kunnen bewerkstelligen dat ze nog één jaar langer in het internaat mocht blijven. Gedurende dat jaar zou zij de nonnen hebben geholpen bij verschillende taken, zoals bv. bij het verzorgen van de kleine meisjes, het onderhoud van het linnengoed en dergelijke.

Maar in welk pensionaat verbleven de zusjes Verhelst? Na wat rondhoren in de familie kwam ik terecht bij *Nancy De Bruycker-Naessens*, dochter van Gabrielle Verhelst. Zij kon mij vertellen dat de gezochte kostschool gevestigd was in *Machelen nabij Deinze*. Daar waren ook Engelse meisjes, wist Nancy ons te vertellen. Haar moeder, die op school nooit Engels had geleerd, kende vrij goed Engels, dat ze geleerd had van haar schoolvriendinnen^{8 9}.

Weldra vonden we dan ook de naam: het *"Institut des Soeurs du Saint Coeur de Marie"* in **Machelen aan de Leie**.

⁸ Meer informatie over het pensionaat is te vinden op 4.1.1 **Het pensionaat** op pagina 29 e.v.

⁹ De aanwezigheid van Engelse meisjes, die naar België kwamen om een goede opvoeding te krijgen en Frans te leren, was in die tijd niet ongewoon. Ook in het instituut Ten Bundere in Moorslede wordt daarover verteld. Bovendien noteerde nicht Jeanne Verhelst, die in Namen studeerde, op de achterzijde van haar finaal rapport uit 1924 de adressen van twee Engelse meisjes. Of ze er achteraf nog contact mee heeft gehad als pennevrindin, is niet geweten.

illustratie 9: De drie dochters van Emile Verhelst in het pensionaat (1924)

bron: familiearchief Ward Verhelst, afkomstig uit de "nalatenschap" van Jeanne Verhelst (1907-1979)

Op deze foto staan drie meisjes aangekruist.

- Op de bovenste rij **Adrienne**, vierde van links*
- op de tweede bovenste rij **Antoinette**, zesde van links*
- derde onderste rij, tweede van rechts, naast de zuster: **Gabrielle***

Merkwaardig op deze foto zijn de zusters, die op "strategische" plaatsen (zowel op de hoeken als tussenin) staan opgesteld. Of was dit om fotogenieke redenen? Als ik me niet mistel, staan hier 97 meisjes op de foto voor het schooljaar 1923-1924, en 7 nonnen.

90/7/24 Beste Tante Jeanne Fritz en Leon.

Ik verlang toch u te zien - Beste Tante. Als het mogelijk is moet Jeanne ons mede komen. Want Tante Irma heeft ons gezegd dat Jeanne zo veel verandert is. Ik heb gisteren een kaart ontvangen van Tante Victorine. We waren oprecht te vinden want het is ons eerste van al nu hier zien. Ik heb gisteren nog rap een portret gezonden. De haren van Antoinette ze is in de Villa Marie José 95 dippe de mer. Ik hoop veel dat ze nog altijd vast goed in goede gezondheid blijft. Van ons mocht ze het zelfde kopen. We hebben ons portretten reeds ontvangen. Ik hoop veel dat Tante u een zal gezonden hebben. Tot zins Beste Tante In afwachting eenen grote brief van U. Van uwe nichtjes Adrienne Antoinette en Gabrielle.

illustratie 10: Brief van de dochters van Emile Verhelst van 10 juli 1924

Bron: familiearchief Ward Verhelst

Deze tekst stond op de achterzijde van illustratie 9.

Deze brief is geschreven in de eerste "grote vakantie" nadat hun vader Emile vertrokken was naar Detroit. Adrienne is dan 16, Antoinette 15, en Gabrielle 12. Ze woonden dan bij nonkel Adile en Tante Irma in De Pinte. Bestemmingen waren Mathilde Verhelst-Braet, hun tante (oom Henri Verhelst was in 1922 overleden) en haar 3 kinderen: Fritz, Leon en Jeanne.

De inhoud laat voelen dat ze nog wat onwennig zijn in hun nieuwe "thuis", dat ze contact zoeken, en dat ze blij zijn iets van familie te horen.

Wie zou deze tekst geschreven hebben? Het begin lijkt me een ander handschrift dan verder in de tekst. Zouden twee zusjes dit hebben geschreven?

Waarschijnlijk is het onderste geschrift van Adrienne, zo vertelde Anne-Marie me.

Adrienne

Antoinette

Gaby

illustratie 11: Close up Adrienne, Antoinette en Gaby (1924)

genomen uit de groepsfoto van illustratie 9. De meisjes waren toen respectievelijk 16, 15 en 12 jaar oud.

1.4 Bij Tante Victorine

1.4.1 Wie was Victorine Verhelst?

Victorine Verhelst (zie ook *illustratie 1*) was een oudere zus van Emile Verhelst.

Zij was geboren te Schuiferskapelle op 30 augustus 1876. In 1898 verhuisde ze met haar vader, broers en zussen van Schuiferskapelle naar Tielt¹⁰. Haar beroep was “kantwerkster” vertelt het bevolkingsregister ons, net als dat van haar overleden moeder Sophia Lambert, die in 1894 het tijdelijke met het eeuwige verwisseld had.

Sinds het begin van de twintigste eeuw werkte ze als gouvernante voor de **adellijke familie Lippens**¹¹. Deze familie woonde in de zomer op een kasteel in Beernem (een gemeente, gelegen een 18 km ten noorden van Tielt), en woonde in de winter in de omgeving van Brussel¹². Toen de kinderen groot werden, werkte Victorine als “femme de chambre” van de Gravin.

Ergens in de jaren veertig is Victorine opgevolgd door een nichtje, Marguerite Neyrinck (dochter van Emilie, zie *illustratie 1*), ging zelf eerst bij haar zus Emmerance wonen¹³ en dan in een bejaardenhuis in Tielt, waar ze in 1949 is overleden.

1.4.2 Adrienne bij Victorine

Na haar verblijf in het pensionaat, moest er voor Adrienne een nieuwe thuis worden gevonden. Het zou wel eens kunnen dat ze haar tante Irma Verhelst-Stansens als “opgedrongen stiefmoeder” ervaarde, en er een andere oplossing moest worden gevonden.

Vermoedelijk is Adrienne na juli 1927¹⁴ vertrokken naar haar tante Victorine, bij die adellijke familie in de buurt van Brussel. Eén van haar taken was onder andere het “chaperonneren” van de dochter des huizes.

In de jaren 1920 werd men meerderjarig op 21 jaar, voor Adrienne was dit in mei 1929. Wellicht is ze daarna haar eigen weg gegaan.

1.5 Albert Charles Christian Vanderbecq

Adrienne is kunstzinnig, kan wel wat tekenen, en komt zo in Brusselse kunstmiddens terecht.

Omstreeks 1930, ze is dan 22, gaat ze met kunstschilder **Albert Vanderbecq**¹⁵, een relatie aan. Ze was dolverliefd, maar Albert wilde van geen huwelijk weten. Intussen werkte ze als kamermeid in een groot herenhuis op de Guldenvlieslaan te Sint Gillis¹⁶.

¹⁰ Bron: bevolkingsregister van Schuiferskapelle en Tielt, met dank aan Lucien Ailliet van het VVF Tielt.

¹¹ Info van Jacqueline Le Couter

¹² Op basis van enkele postkaarten dachten we dat Victorine “diende” in Tervuren. Doch navraag bij de dienst bevolking van Tervuren gaf nul op het request, geen Victorine Verhelst tussen 1900 en 1947 te vinden. In 1924 had die adellijke familie een “buitenverblijf” in Oostende: *Villa Marie-Josée, 95 digue de Mer, Ostende*, zie *illustratie 10*.

¹³ Bron: brief van Victorine aan Fritz en Christine Verhelst-Van Gestel van mei 1943, en Jacqueline Le Couter.

¹⁴ Waarom juli 1927: Normaliter had ze haar school beëindigd op 18 jaar, dit is in juli 1926. Ze is nog een bijkomend jaar in het pensionaat gebleven.

¹⁵ Vermoedelijk is de familienaam “Vanderbecq” een verfransing van een Nederlandstalige naam “Van der Beek”. Volgens www.familienaam.be waren er in 1998 in het rijksregister 169 mensen met de naam “Vanderbecq”, de meesten in Brussel of de provincie Henegouwen.

Ook in Frankrijk komt de naam 71 keer voor, zie <http://www.nom-famille.com/nom-vanderbecq.htm>, een beduidend aantal keer in het département “Pas de Calais”, vlakbij de Belgische grens.

¹⁶ In februari 1931 werd ze ingeschreven als kamermeid op de Guldenvlieslaan 75 te Sint Gillis (bron: dienst bevolking Sint Gillis). In 2011 staat op dat adres een modern appartementsblok,

Als Adrienne echter in verwachting geraakte in de loop van 1931, “capituleerde” Albert, en voor het welzijn van het ongeborn kind stemt hij toe in een huwelijk. Of waren het zijn ouders die daarop aandrongen?

Hoe dan ook, einde augustus 1931 wordt het huwelijk voltrokken in **Sint Gillis**, en op 1 november 1931 wordt hun een dochter Liliane geboren te **Etterbeek**. Albert en Adrienne vormden samen met Liliane een klein gezinnetje. Later zouden zij kamers betrekken in de **Kernstraat te Brussel** zelf.

In 1935 bleek dat Albert erg ziek was, en veel verzorging nodig had. Er moest echter ook brood op de plank komen, en Adrienne besloot te gaan werken in het **grootwarenhuis à l’Innovation** in Brussel in de Nieuwsstraat.

De verzorging van Albert en de kleine Liliane werden overgenomen door de ouders van Albert, **Omer Vanderbecq en Joséphine Henskens**, een boerengezin in **Ottignies**¹⁷. Albert en Liliane verhuisden dan ook naar de boerderij van de ouders Vanderbecq.

De ouders van Albert hadden het zo niet gezien in Adrienne, vandaar dat Adrienne in Brussel in een pension woonde, en af en toe in het weekend haar man en kind bezocht. Adrienne werd in september 1935 ingeschreven te **Elsene** op het *Londenplein nr 7*¹⁸.

maar in 1931 stond daar vermoedelijk een herenhuis. Op 14 september 1931, 14 dagen na haar huwelijk, verhuist ze naar een ander adres. Wellicht ten gevolge van haar huwelijk. Ze moet toen hoogzwanger zijn geweest, want op 1 november 1931 bevalt ze.

¹⁷ **Ottignies**, een gemeente ten zuiden van Brussel, in de provincie Waals-Brabant.

¹⁸ Het zou wel eens kunnen dat deze verhuis was op het ogenblik dat Albert naar zijn ouders was gegaan.

1° Op gezegeld papier

2° Op ongezegeld papier

Wetboek der Zegelrechten van 26-6-1947.

a) Voor kieszaken (Wet van 13-8-1947, art. 288). Expeditierecht: 30 fr.

b) Voor militaire zaken (2°).

c) Voor bestuurlijke inlichting aan (6°)

d) Voor de Deposito- en Consignatiekas, de Algemene Spaar- en lijfrentekas, voor de erkende mutualiteitsverenigingen, spaar-, lijfrente-, verzorgs- en onderstandkassen (45°).

e) Voor Studiebeurzen (47°).

f) Voor vastgestelde behoefteigheid.

Getuigschrift afgeleverd door de H. Burgemeester te (55°-59°).

g) Voor gezinsvergoedingen (48°).

h) Voor de pensioenen van bedienden, werklieden en mijnwerkers (49°).

i) Voor de arbeidsongevallen (50°).

k) Voor de onvrijwillige werkloosheid (51°).

l) Gerechtelijke bijstand (53°).

m) Sociale Zekerheid van de arbeiders (51° bis).

n) Voor oorlogschade (art. 82, 2°).

o) Statuut van de politieke gevangenen en rechthebbenden (art. 82, 14°).

p)

GEMEENTE SINT-GILLIS-OP-BRUSSEL

Uittreksel uit de registers van de burgerlijke stand dezer gemeente
alleen bestemd om te dienen in België

Jaar 1931 N° huwelijksakte 335

**VERTALING VAN EEN ORIGINELE AKTE IN --
DE FRANSE TAAL OPGESTELD.**

Het jaar negentienhonderd éénendertig, op negentwintig augustus, hebben te Sint-Gillis huwelijk aangegaan : **Albert Charles Christian Vanderbecq Verhelst**, geboren te Naast, Henegouwen, op acht maart negentienhonderd en acht, ongehuwd, zoon van Omer Aimé Florian Joseph Ghislain Vanderbecq, en van Joséphine Félicie Henskens, ter enere zijde; - e n - **Adrienne Victorine Verhelst**, geboren te Thielt, West-Vlaanderen, op twintig mei negentienhonderd en acht, ongehuwd, dochter van Emile Verhelst en van Elodie Romanie Anne Van der Meeren, overleden, ter andere zijde. De echtgenoten hebben Ons verklaard geen huwelijksvoorwaarden te hebben bepaald
IN RAND VAN DEZE AKTE WERD
GEEN MELDING AANGEBRACHT

Voor eensluidend uittreksel afgeleverd voor het einde hiernevens bepaald onder n° 1

Sint-Gillis-op-Brussel, 21/12/2010

Voor de Ambtenaar van de Burgerlijke Stand,

De gemachtigde beambte,

illustratie 12: afschrift huwelijksakte Albert en Adrienne (1931)

Het is wel een vertaling "van een originele akte in de Franse taal opgesteld".

Merkwaardig is wel dat de naam "Verhelst" ook achter de naam van de bruidegom staat. Of is dit een vertaalfout?

Bron: burgerlijke stand van Sint-Gillis Brussel

1.6 1935: de naam “van der Heijden” komt in beeld

In 1935 was er een wereldtentoonstelling in Brussel. De zusjes van der Heijden uit Haarlem, Nederland bezochten dit evenement, en gingen op zoek naar betaalbare logies. Toevallig ontmoetten ze daar een Belgische leeftijdsgenote *Adrienne Verhelst*, die hen meetroonde naar haar pension.

illustratie 13: Adrienne Verhelst (jaren 1930)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Als enkele weken later hun broer Johan ook de tentoonstelling bezocht, wist hij meteen waar hij moest zijn voor een betaalbare overnachting.

1.7 Haarlem, Nederland in 1936

Deze contacten met de familie van der Heijden waren blijkbaar zo goed dat, Adrienne in februari 1936 besloot om in Haarlem te gaan werken. Zij werd "kamenier" bij burgemeester Maarschalk (1871-1954) in Huize Crayenburg (zie *illustratie 14*)¹⁹. We kunnen aannemen dat de familie van der Heijden hier wel een handje geholpen heeft met haar te introduceren. Ook haar ervaring bij de adellijke familie Lippens via "Tante Victorine", en bij de familie op de Guldenvlieslaan in Sint-Gillis Brussel zal in haar voordeel gespeeld hebben.

illustratie 14: Huize Crayenburg in Haarlem

bron: <http://wilikditwel.web-log.nl/wilikditwel/2007/02/crayenburgh.html>

¹⁹ **Hans de Jong** van de "Historische Werkgroep Haarlem" vertelde ons dat dit huis oorspronkelijk in 1927/28 is gebouwd voor de Haarlemse burgemeester Maarschalk, maar dat dit later een tehuis voor dames van stand is geworden. Maarschalk was burgemeester van 1919 tot 1937.

Op 6 november 1936 werd ze ingeschreven op de Gedempte Oude Gracht 95, in Haarlem, zie *illustratie 15*.

INWONENDE PERSONEN. (NIET VERWANT AAN HET HOOFD DES GEZINS).					
NAAM EN VOORNAMEN.	INW. of IND.	BIJ	BESCHREVEN	GEKOMEN DEN VAN	VERTROKKEN DEN NAAR
<i>Tilburg Johannes</i>	<i>inw. Brabant</i>	<i>G.M.</i>	<i>2/12/36 Assendelft</i>	<i>15-12-36 Assendelft</i>	
<i>Wieringh Cozine C.</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>17/12/36 Renswoude</i>	<i>21/12/36 Renswoude</i>	
<i>van de Haer Willem</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>31/3/36 H. Heiligland</i>	<i>29/11/36 Heiliger Land</i>	
<i>Stamets Alexander D.</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>21/12/36 Amsterdam</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	
<i>Rutten Catharina</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>21/12/36 Velsen</i>	<i>1/12/36 Heiliger Land</i>	
<i>Boender Johannes</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>Boender echtg. Eglie Johannes</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>Boender H. Hennelette M.</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>van Wieringh Geertje</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>van Tongeren Hendrik</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>Vanderbecq echtg. Albert</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>van der Borch Maria</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>van der Borch Jacobus Ch.</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>van der Borch Willem</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>Rierling Riemke</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	
<i>van der Borch Elisabeth</i>	<i>" " " "</i>	<i>" "</i>	<i>28/12/36 Renswoude</i>	<i>1/12/36 Schoorl</i>	

illustratie 15: Register Haarlem met Adrienne (november 1936)

bron: archief Haarlem van de St Jansstraat, met dank aan Marlies.

Deze lijst geeft de inwoners van de Gedempte Oude Gracht 95, Haarlem. Het is een lijst van "inwonende personen, niet verwant aan het hoofd des gezins". Gezien de lengte van de lijst, kan worden ondersteld dat dit een pension is.

Op de zesde laatste lijn staat "Vanderbecq echtgenote Albert, geboren Verhelst".

Op 16 december 1936 werd Adrienne reeds terug uitgeschreven, ze keerde terug naar België. Wellicht had ze een bericht gekregen dat de gezondheidstoestand van haar echtgenoot Albert sterk achteruit ging.

1.8 Overlijden en geboorte in 1937

In januari 1937 overleed Albert²⁰, Adrienne was zwanger van een tweede kind. In maart 1937 ging zij op bezoek bij een Ierse vriendin van haar kostschooltijd, Kitty genaamd, die in Groningen, Nederland woonde.

Terwijl ze daar was, moest ze onverwacht reeds bevallen, twee maanden te vroeg. Het was een dochter, die de naam Kitty kreeg, wellicht naar haar Ierse vriendin genoemd.

In september 1937 werd Adrienne geregistreerd in de *Biljartstraat nr 3 te Sint Jans Molenbeek* (zie *illustratie 16*)²¹.

²⁰ De zoektocht naar datum en plaats van overlijden van Albert was niet gewoon. Uit een Nederlands document bleek dat Albert in Ottignies overleden was. In ons beste Frans (of beter dat van Lut) contacteerden we de Burgelijke Stand van Ottignies, waar men ons aangaf dat "la personne recherchée est décédée à Lubbeek". Peter Van Assche, archivaris van Lubbeek, vindt geen Albert Vanderbecq overleden tussen 1931 en 1940. Terug naar Ottignies, is het misschien een andere gemeente, wiens naam lijkt op Lubbeek (bv Lembeek)? Antwoord: *je suis désolée mais nous avons vérifié dans nos registres de 1930 à 1940 et nous n'avons pas trouvé la personne recherchée*. "Breek nou mijn klomp" zouden onze noorderburen zeggen!

²¹ Het zou wel eens kunnen dat die verhuis te maken had met het opnieuw gaan werken, 7 maanden na de bevalling.

N° 297.902	N° du compte de retraite 0805/9859
N° Verhelst	N° der lijfrentrekening
Nom	Signature du porteur
Naam	Handteeken des dragers
Prénom Adrienne-Victorine	Epouse Vanderbeeg
Voornamen	
Etaf civil Albert Vanderbeeg	
Burgerstaaf	
Nationalité : BELGE Albert	
Nationaliteit : BELGISCHE	
né à Ghieft	
geboren te	
le 20 mai 1908	
den	
Profession Employée	
Beroep	
Résidence précédente Tralles	
Vorig verblijf	
Seconde résidence	
Tweede verblijf	
Inscrit Vol. 1920 Fol. 12182	
Ingeschreven boek Blad	
Rue du Billard n° 3	
Straat	
le 23-9-1937	
den	

illustratie 16: Belgische identiteitskaart Adrienne (september 1937)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

1.9 Johan en Adrienne van der Heijden-Verhelst

Op 3 september 1938 huwden Johan en Adrienne in **Sint-Jans-Molenbeek**, een gemeente in de Brusselse agglomeratie. Kitty, die anderhalf jaar was, fungeerde

als bruidsmeisje. Ze verhuisden naar Haarlem, Nederland. Dochter Kitty ging mee, Liliane bleef echter bij haar grootouders langs vaders kant in België, in Ottignies.

illustratie 17: Gemeentehuis en markt in Sint Jans Molenbeek

In dit gemeentehuis zijn Johan en Adrienne getrouwd op 3 september 1938. En ongetwijfeld zijn ze wel eens op deze markt geweest²².

²² Uitschrijven uit Sint Jans Molenbeek was Adrienne blijkbaar vergeten. Zij en dochter Kitty werden dan ook "ambtelijk geschrapt" door een collegebesluit van Sint Jans Molenbeek van 27 september 1939.

De familie van der Heijden woonde te Haarlem op de Schotersingel 127.

*illustratie 18:
Schotersingel in
Haarlem.*

*De familie heeft
vermoedelijk in het
huis uiterst links
gewoond.*

*illustratie 19: Johan en zijn
zussen voor hun woonst op de
Schotersingel 127.*

*v.l.n.r.: Katrien, Johan, Jo, Jet
bron: familiearchief van der Heijden-
Verhelst*

Na een tijdelijk verblijf in de Tetterodestraat 21 (vlakbij de Schotersingel), betrokken Johan, Adrienne en Kitty op 1 december 1938 een pand in de **Molenaerstraat 30 A 'rood'**²³, waar ze zullen blijven wonen²⁴.

Johan had samen met een Joodse partner een bedrijfje opgezet, dat aan **import** deed van **elektrische apparaten**. Door de oorlog moest zijn Joodse vriend onderduiken. Johan wilde niet aan de Duitsers leveren, en zo werd dit bedrijfje noodgedwongen opgegeven, wat voor hem ook niet gemakkelijk was.

1.10 Overleven tijdens de tweede wereldoorlog

Adrienne wist echter van aanpakken en is gaan werken, er moest immers voor een inkomen worden gezorgd. Dochter Kitty getuigde hierover :

²³ Rood achter een huisnummer in Nederland betekent dat men verwijst naar een bovenhuis.

²⁴ Bron: Gemeente Haarlem, brief van 4 oktober 2010 aan Jan Verhelst.

“Omdat ze nooit in een vak was bekwaamd begon ze met schoonmaken. Eerst ging ze werken bij kennissen, die medelijden met haar hadden. Omdat ze alles wat ze deed altijd voor 100% uitvoerde, had ze al gauw een volle agenda. Bovendien was ze in gezelschap van andere mensen altijd op haar superbest, zodat men haar graag als hulp wilde hebben. Bovendien kon ze werken als de beste.

Maar Adrienne was ook tijdens de oorlog een heel dappere vrouw. Toen Johan instortte nadat hij zijn zaak was verloren en lichamelijk ook een forse klap had opgelopen heeft zij er toch maar voor gezorgd, dat de familie niet van honger omkwam.

Niet alleen door te gaan werken maar ook door alle waardevolle bezittingen in fietstassen te stoppen en er ‘s nachts mee naar de boeren in Noord-Holland te fietsen. Die ruilde ze dan in voor wat eten, zoals zakken aardappelen, meel, spek en vet, eieren en melk.

Dan stond ze ‘s morgens doodmoe in de hal en werden de voorraden verdeeld over burens, die oud of ziek waren. Ook mensen met veel kleine kinderen werden niet vergeten, want dikwijls waren de mannen ondergedoken. De buurmannen gingen, wanneer ze nog sterk genoeg waren, dezelfde tochten maken als mama. Dus voor die gezinnen hoefde ze niets te doen. Ook oma en de tantes deelden natuurlijk mee. Uiteindelijk hadden de boeren ook niet meer zoveel te geven. Zij moesten ook voor hun gezin en voor hun personeel eten hebben.

Toen Adrienne hoorde, dat haar vaste boer er mee op moest houden begon ze te vloeken als een havenarbeider. Hij moest daar geweldig om lachen en zei: ‘Je bent zeker katholiek?’

Dus toen werd zij de enige die nog twee keer per week langs mocht komen.”

Voor het eigen huishouden werd haar oudste dochter Kitty ingeschakeld. Kitty hierover: “Omdat ze vijf dagen per week de hele dag uit huis was, werd ik als oudste natuurlijk ingezet om thuis veel werk te doen. Al gauw leerde ze me ook koken en omdat ik tijdens bezoeken bij oma en de tantes veel bij tante Jo in de keuken te vinden was, wanneer die de maaltijden bereidde, had ik voor koken een grote interesse opgedaan. Ik had er wel aanleg voor en toen ik goed en wel zo'n jaar of negen was, wisten mijn ouders niet eens wat er die dag op tafel zou komen. Tijdens de lessen op school bedacht ik wat ik zou koken en deed de nodige boodschappen onderweg naar huis.”

1.11 Het naoorlogse leven

Toen de oorlog gedaan was, werd het leven stilaan weer wat gemakkelijker.

illustratie 20: Geboortekaartje Willem van der Heijden (1944)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Uiteindelijk vond Johan na de oorlog een job als ambtenaar, waar hij zich echter wel in twintig jaar pensioenopbouw moest inkopen. Daartoe werd iedere maand een derde deel van zijn salaris afgehouden, zodat blijven werken voor Adrienne een noodzaak werd.

illustratie 21: Willem zes maanden (zomer 1944)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

In januari 1944 werd zoon **Willem** geboren, en in september 1947 (in volle naoorlogse babyboom) dochter **Anne-Marie**.

Met blijdschap geven wij U
kennis van de geboorte van
onze Dochter

Anne-Marie Antoinette
Gabrielle

J. H. v. d. Heijden
A. v. d. Heijden-
Verhelst

Haarlem, 14 September 1947
Molenaerstraat 30 a

*illustratie 22: Ge-
boortekaartje
Anne-Marie van
der Heijden (1947)*

*bron: familiearchief
van der Heijden-
Verhelst*

*illustratie 23: Familie van der Heijden-Verhelst (1947)
Johan, Willem en Adrienne, met Anne-Marie in de
kinderwagen.*

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Al die tijd is ze blijven werken. Ze werd naaister en werkte bij rijkere families aan huis. Ze hield ervan om buitenshuis te werken. Ze vertoefde in mooiere woningen. Maar omdat Johan geen zin meer had in de rompslomp van verhuizen, zijn ze op hetzelfde adres in de Molenaerstraat te Haarlem blijven wonen, ook toen zich de mogelijkheid voor deed om een veel mooier huis met een tuin te huren.

Dat was na de oorlog echt een buitenkansje gezien de woningnood.

1.12 Liliane kwam op bezoek

Na de oorlog kreeg Liliane, die Franstalig was, toelating om 3 weken op bezoek te komen²⁵. Het was vooral Johan die haar probeerde aan te moedigen bij haar moeder te blijven, het was nu of nooit. Doch het heeft niet mogen zijn.

- Was Liliane wellicht te veel vervreemd?
- Was het de taal die moeilijkheden gaf om direct te integreren in de Nederlandse samenleving?
- Waren het haar Belgische grootouders langs vaders kant die het uit Liliane's hoofd gepraat hebben?
- Of was het Adrienne die dit niet zag zitten?

Hoe dan ook, Liliane keerde na 3 weken gewoon terug naar haar Belgische grootouders langs vaders kant. Bij Liliane's huwelijk met Marcel Mottier in 1952

²⁵ Ze werd in 1948 zelfs formeel ingeschreven op het adres van Johan en Adrienne. Om de één of andere reden werd ze nooit meer uitgeschreven in Haarlem.

heeft Adrienne als moeder haar toestemming moeten geven²⁶.

1.13 De andere kinderen

De andere kinderen groeiden op, en zochten hun eigen bestemming.

Als oudste ondervond **Kitty** de strengheid van haar moeder zeer sterk aan den lijve. Toen ze wilde verder studeren aan de academie, stootte ze op een onverbiddelijke “njet” van Adrienne. Had dit wellicht te maken met haar eigen ervaringen in kunstzinnige kringen in de jaren 1930? Zoals dikwijls werd echter een strenge houding naar jongere kinderen toe versoepeld.

Anne-Marie, de jongste, vertelde ons:

“Ik moet zeggen dat ik wel een leuke jeugd heb gehad, maar dat komt voornamelijk doordat Kitty voor mij de kastanjes uit het vuur haalde, ik de jongste was, in een rijkere tijd werd geboren, de oorlog voorbij was enz. enz.”

illustratie 24: Adrienne (jaren 1950)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

Wij hadden thuis wel een ander soort gezin dan de meeste van mijn vriendinnen hadden, maar ik vond dat wel leuk. Bij ons werkte mama, dus dat was niet gewoon. De meeste moeders zaten thuis met thee te wachten, totdat de kinderen uit school kwamen. Dat heb ik echter nooit gemist. Er werd vaak gek gedaan bij ons thuis en dat vond ik wel leuk. Bij leuke liedjes mocht de radio altijd even keihard aan staan. Dat kon bij anderen eigenlijk ook nooit.”

Ook zij bleven in contact met de Belgische familie. Zo ging Kitty ging bijvoorbeeld op vakantie bij Antoinette aan de Belgische kust.

illustratie 25: Adrienne met dochter Anne-Marie en zoon Wim (+/-1965)

bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

²⁶ Liliane bleef helaas kinderloos. Ze leeft nu (2010) in Couvin (*ten Zuiden van Charleroi, in de buurt van de Franse grens*), en is sedert 2008 weduwe. De Nederlandse familie heeft af en toe telefonisch contact met haar.

1.14 Johan's overlijden

Toen Johan gepensioneerd werd, is Adrienne nog maar vier dagen per week gaan werken en zo hadden ze nog jaren door kunnen gaan, ware het niet, dat Johan plotseling aan een zware hartstilstand overleed. Het was in 1967, hij was amper 65. Daar was ze zeer verbitterd over. Ze ging weer vijf dagen werken, omdat ze niet alleen in haar "kot" wilde zitten. In de weekends zat ze meestal bij haar dochter Kitty.

illustratie 26: Johan en Adrienne (jaren 1960)
bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

1.15 Contacten met de buitenlandse broer en zussen

1		2	
NAAM VAN DE HOUDER NOM DU PORTEUR / NAME OF BEARER		SIGNALEMENT / DESCRIPTION / DESCRIPTION	
		Lengte/Taille/Height	Ogen/Yeux/Eyes
Verhelst Adrienne		1.65	grijs
Victorine weduwe van			wit
van der Heijden J.H.			
Beroep / Profession / Occupation		Foto van de houder Photo du porteur / Photo of bearer	
zonder			
Woonplaats / Domicile / Residence		Bijzondere kentekenen / Signes particuliers / Peculiarities	
Haarlem			
Nationaliteit / Nationalité / Nationality		Handtekening van de houder Signature du titulaire / Signature of bearer	
Nederlandse / Néerlandaise / Netherlands			
Geboorteplaats / Lieu de naissance / Place of birth			
Thielt (België)			
Geboortedatum / Date de naissance / Date of birth			
20 mei 1908 (20 V 1908)			

illustratie 27: Reispas Adrienne (1975)
bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

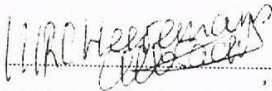
In de vroege jaren 1970 was de Amerikaanse broer André op Europese visite, voor het eerst sedert 1928. Dit leidde tot een wederbezoek van Adrienne aan André in Detroit, Michigan, USA in 1975.

Tot in de jaren 1980 waren er contacten met de Belgische zussen en hun kinderen. Einde van de jaren 1980 hield dit door een misverstand op, tot grote teleurstelling van Adrienne.

Op 2 december 1991 overleed Adrienne, ze was 83 geworden.

illustratie 28: Adrienne Verhelst, jaren 1970
bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

		GEMEENTE HAARLEM	
Bestuursdienst Afdeling Burgerzaken			
2BA0903		Op twee december negentienhonderd eenennegentig, te 8 uur, 30 minuten, is overleden in de gemeente Haarlem:	
<u>Verhelst, Adrienne Victorine</u> , geboren te Thielt in België op 20 mei 1908, wonende te Haarlem, achtereenvolgens gehuwd geweest met: Vanderbecq, Albert Charles Christian en: van der Heijden, Johannes Hermanus. De overledene is een dochter van: Verhelst, Emilius en: Van der Meeren, Elodia Romania Anna.			
De aangifte is gedaan door Albracht, Maria Regina Christina, 53 jaar, wonende te Haarlem, die verklaarde uit eigen wetenschap kennis te dragen van het overlijden.			
Waarvan akte, opgemaakt door de ambtenaar van de burgerlijke stand van Haarlem op 3 december 1991.			
			

illustratie 29: Overlijdensakte Adrienne Verhelst (1991)
bron: familiearchief van der Heijden-Verhelst

2. 2010: terug contact

De contacten tussen de Belgische en Nederlandse familie zijn volledig stilgevallen einde jaren 1980. Tot schoondochter Marlies in juli 2010 bij het

zoeken op internet naar “Adrienne Verhelst” op de genealogische website van de Belg Jan Verhelst terecht kwam²⁷.

Op 17 augustus 2010 volgde dan ook een “historische” herontmoeting tussen de Nederlandse en Belgische tak. Of zoals ik toen schreef: *“Het is toch wel merkwaardig. Het is omdat in 1874 een zekere Bruno Verhelst (1839-1918) en Sophia Lambert (1841-1894) een gezin gesticht hebben, dat nu 3 Nederlandse vrouwen gastvrij 2 Belgen ontvangen, want Bruno en Sophia zijn onze gemeenschappelijke voorouders. Genealogie heeft te maken met ontmoetingen, met mensen leren kennen, en dat is één van de redenen dat het zo boeiend is. Genealogie brengt mensen bij elkaar.”*

De Nederlandse Kitty, Anne-Marie en Marlies waren gastvrouw voor Jan en Lut Verhelst (zie *illustratie 30* en *illustratie 31*).

De laatste jaren hebben ze met Liliane af en toe – vooral telefonisch – contact. Er is wel een lichte taalbarrière. Zij hebben een schoolse kennis van het Frans, doch Liliane is daarin zeer behulpzaam.

dochter Kitty
(Hillegom, NL)

dochter Anne-Marie
(Bloemendaal, NL)

Schoondochter Marlies
(Harderwijk, NL)

Achterneef Jan en echtgenote Lut
(Mortsel, BE)

illustratie 30: De historische herontmoeting in Haarlem, 17/8/2010

foto's: Jan Verhelst

illustratie 31: Samen eten bij een Italiaan in Haarlem (2010)

foto: Lut Verhelst-Janssens

²⁷ <http://home.scarlet.be/jan.verhelst/genealogie>

3. Genealogie Adrienne Verhelst

Adrienne Victorine Verhelst, ° 20-05-1908 in Tielt, + 02-12-1991 in Haarlem, NL. Zij is geh. met (1) **Albert Vanderbecq**, ook bekend als Albert Charles Christian Vanderbecq, gehuwd 29-08-1931 in Sint-Gillis, BE, (zoon van Omer Aimé Florian Joseph Ghislain Vanderbecq en Joséphine Félicie Henskens) + 01-1937, beroep: kunstschilder, ° 08-03-1908 in Naast, BE. Zij is geh. met (2) **Johan Hermanus van der Heijden**, ook bekend als Johan van der Heijden, gehuwd 03-09-1938 in Sint-Jans-Molenbeek, BE, ° 17-07-1901 in Assen, NL, + 02-02-1967 in Haarlem, NL.

- I. **Liliane Alberte Christiane Vanderbecq**, (dochter van Albert Vanderbecq en Adrienne Victorine Verhelst) ° 01-11-1931 in Etterbeek. Zij is geh. met **Marcel Mottier**, gehuwd 1952, + 2008.
- II. **Kitty Johanna Adrienne Vanderbecq**, ook bekend als Kitty Vanderbecq, ° 09-03-1937 in Groningen, NL.. Zij is geh. met **Christoffel Anton Egbert Maria Damave**, ook bekend als Chris Damave, ° 06-04-1932 in Haarlem, NL, (zoon van Koos Damave en Maria Elisabeth Kerstholt).
 - A. **Lilian Damave**, ° 10-08-1961 in Bulli, Australia. Zij is geh. met **Jan van der Post**.
 1. **Anne Sofie van der Post**, ° 14-06-1990.
 2. **Quinten van der Post**, ° 22-08-1991.
 3. **Christoph van der Post**, ° 16-12-1992.
 4. **Pommeliers van der Post**, ° 15-08-1995.
 - B. **Mark Damave**, ° 25-11-1963 in Camberra, Australie.
 - C. **David Damave**, ° 22-02-1970 in Haarlem, NL.
- III. **Willem van der Heijden**, (zoon van Johan Hermanus van der Heijden en Adrienne Victorine Verhelst) ° 22-01-1944 in Haarlem, NL, + 19-09-2000 in Ermelo, NL. Hij is geh. met **Maria Elisabeth Staats**, ook bekend als Marlies Staats, gehuwd 23-04-1965 in Harderwijk, NL, ° 12-08-1945 in Haarlem, NL, (dochter van Johannes Antoon Staats en Johanna Margarietha Damave).
 - A. **Julie van der Heijden**, ° 02-01-1967 in Harderwijk, NL. Zij is geh. met **Willem Smits**, gehuwd 29-08-1991 in Harderwijk, NL, ° 08-02-1966.
 1. **Lia Carly Caroline Nikita Smits**, ° 14-08-2005.
 - B. **Lisette van der Heijden**, ° 24-01-1973 in Harderwijk, NL, gedoopt op 24-05-1973 in Harderwijk, NL. Zij is geh. met **Eddy Alfred Herre van der Goot**, ook bekend als Eddy van der Goot, gehuwd 23-06-1997 in Harderwijk, NL, ° 26-03-1970 in Leiden, NL.
 1. **Madou van der Goot**, ° 12-04-2002 in Harderwijk, NL.
 2. **Feliene van der Goot**, ° 02-04-2004 in Harderwijk, NL.
- IV. **Anne Marie Antoinette Gabrielle van der Heijden**, ook bekend als Annemarie van der Heijden, (dochter van Johan Hermanus van der Heijden en Adrienne Victorine Verhelst) ° 14-09-1947 in Haarlem, NL.
 - A. **Mascha Snoijink**, ° 11-09-1972 in Haarlem, beroep: lerares Engels, nu wonend in Erentxun, Baskenland, Spanje. Zij is geh. met **Philip Miller**, gescheiden na 2000, ° in Schotland.
 1. **Jules Miller**, ook bekend als Jazz Miller, ° 05-03-1997.
 2. **Ishai Miller**, ° 31-12-2000.
 - B. **Eva Snoijink**, ° 22-01-1974, beroep: fotografe. Zij is geh. met **Léon Roos**, gescheiden na 2002, ° in Haarlem, NL.
 1. **Julius Roos**, ° 06-10-1998.
 2. **Elvis Roos**, ° 01-08-2002.

4. Achtergrondinformatie

4.1 De plaatsen waar Adrienne woonde

illustratie 32: Grote Markt te Tiel, begin 20ste eeuw.

Bron: familiearchief Ward Verhelst

De familie Verhelst is afkomstig van **Tielt**, provincie West-Vlaanderen, België, het nabijgelegen **Schuijferskapelle** (thans een deelgemeente van Tielt) en **Wingene**, waar de Verhelst-en meer dan 200 jaar gewoond hebben.

Achtergrondinfo van deze gemeenten hebben we reeds in vroegere publicaties gebracht.

illustratie 33: Hoogstraat, Tiel, anno 1909.

Bron: familiearchief Ward Verhelst

In deze straat woonde de familie Verhelst-Van der Meeren tot 1924.

Nadien verhuisde ze naar **De Pinte**, en verbleef ze in een pensionaat. Vervolgens verbleef ze op verschillende locaties in het **Brusselse**, en belandde ze uiteindelijk in **Haarlem, Nederland**.

4.1.1 Het pensionaatsleven in Vlaanderen in de jaren 1920

In de jaren 1920 verbleef Adrienne, samen met haar zussen Antoinette en Gabrielle in een pensionaat, terwijl haar vader in Detroit was.

Dat meisjes uit een katholieke omgeving in die tijd naar een pensionaat gingen, was niet ongewoon. Bij de dochters van Emile waren er nog twee bijkomende redenen:

- Hun moeder was in 1921 overleden, en men kan zich indenken dat Emile wat onwennig was met “vrouwenzaken”. En als middenstander had hij waarschijnlijk niet voldoende tijd om met zijn gezin bezig te zijn.
- De zusjes Verhelst waren zeker op pensionaat vanaf januari 1924, toen hun vader in het buitenland zat ²⁸.

Dochter Kitty dacht zich te herinneren dat haar moeder Adrienne reeds op kostschool was toen ze 14 was, in 1922 dus. Klinkt niet onlogisch, gezien Elodie in 1921 gestorven was.

In een studie over kostscholen²⁹, schreef de Nederlandse schrijfster Marieke Hilhorst : *“Het meisjespensionaat was in Nederland en Vlaanderen een overwegend katholiek fenomeen, en de geschiedenis gaat ervan terug tot de middeleeuwen. Meisjes werden wel eens naar een klooster gestuurd om er van de religieuzen een goede opvoeding te krijgen. (...)Op pensionaten konden in de eerste helft van de twintigste eeuw veel verschillende opleidingen worden gevolgd. Veel zusters boden technisch onderwijs aan, en de lagere graad van de moderne humaniora. Daarnaast volgden vele meisjes de normaalschool. Veel minder de hogere opleidingsniveaus, zoals de hogere cyclus van de oude of moderne humaniora. Veel katholieken hadden immers bezwaren tegen hogere opleidingen voor meisjes, omdat deze opleidingen niet genoeg aandacht zouden schenken aan de “vrouwelijke” ontwikkeling”..*

Regels, reglementen (p60):

*“Het dagelijks bestaan was doorspekt met regels. Strengere reglementen dienden om de orde in de groep te handhaven, en de meisjes een gedisciplineerde manier van leven bij te brengen. Het werd noodzakelijk bevonden om de leerlingen dagelijks te oefenen in **attentie, zelfbeheersing, onbaatzuchtigheid, en inschikkelijkheid** opdat ze later deugdzame vrouwen zouden worden. Want zonder zelfbeheersing kan geen enkele plicht goed worden vervuld.”*

Op pagina 66 van haar boek zegt ze iets over de zusters:

“De houding van de zusters naar de leerlingen was doorgaans een autoritaire. Was een streng gezag van opvoeders in de eerste helft van de 20ste eeuw voor de jeugd toe een natuurlijk gegeven, zusters stonden door hun status van religieuzen nog veel verder af van de meisjes dan ouders of lekendocenten.”

Uiteraard is de tijdsgeest van 1924 niet te vergelijken met deze van 2010.

Op pagina 78 vinden we iets over de motivatie:

“Naast scholen voor lager onderwijs voor de “grote massa” katholieken, stichtten vele congregaties een pensionaat voor meisjes uit de beter gesitueerde kringen. Het geven van onderwijs was een ideëel doel van deze congregaties, maar

²⁸ *illustratie 9* op pagina 11 is hier ook een bewijs van.

²⁹ Hilhorst, Marieke, *“Bij de Zusters op kostschool: geschiedenis van het dagelijks leven van meisjes op Rooms-Katholieke pensionaten in Nederland en Vlaanderen”*, Bruna uitgeverij, Utrecht, 1989.

daarnaast vormde een pensionaat ook een gezochte bron van inkomsten voor kloosters. Het was een middel van bestaan voor de religieuzen.

Bovendien kon met het geld van de beter gesitueerde ouders van de pensionaatleerlingen daarnaast een “école gratuite” voor arme meisjes gefinancierd worden. Soms werd zo’n pensionaat echter een doel op zich. Een aantal leerlingen ging, eenmaal gewend aan de kloosterlijke dagorde en leefsfeer, van het pensionaat direct het klooster in, zodat het klooster verzekerd was van voldoende aanwas.”

In de jaren 1920 was in Vlaamse pensionaten de voertaal Frans.

4.1.2 Het pensionaat van de zusjes Verhelst

4.1.2.1 Zoektocht naar het pensionaat

Met alle mogelijke middelen probeerden we dat pensionaat te vinden.

- Zo had **Marlies** op internet een pensionaat in Moorslede gevonden, dat aan de vage beschrijvingen voldeed³⁰. Toen ik contact opnam met zuster Rolande, archivaris van dit instituut, bleken hier geen enkele van de meisjes Verhelst in de jaren twintig geregistreerd geweest te zijn.
- Een bevriend genealoog, **Frans Verhelst** uit Ardooie, vroeg zijn nicht Trui een kloosterzuster, die gewerkt had in het pensionaat van de zusters van Onze Lieve Vrouw van de zeven weën in Ruysselede, om in de archieven van die instelling te kijken. Helaas was ook dit negatief.
- **Nancy De Bruycker-Naessens**, een dochter van Gabrielle wist ons uiteindelijk te vertellen dat de kostschool van haar moeder Gabrielle (en tantes Adrienne en Antoinette) in **Machelen nabij Deinze** was. Door een beetje rondzoeken op internet heb ik uitgevist dat dit het instituut “**Pensionnat du Saint-Coeur de Marie**” te Machelen-aan-de-Leie moet geweest zijn of in het Nederlands “**Pensionaat van de Zusters van het Heilig Hart van Maria**”.
- We vonden een orde “**Soeurs du Saint Coeur de Marie**” in Terhulpen bij Brussel. **Zuster Claire Coutelier** van die congregatie in Terhulpen liet ons weten dat haar kloosterorde niets te maken heeft gehad met het pensionaat in Machelen, maar gaf wel enkele hints voor verder onderzoek.
- De heer **Willy Jonckheere**, voorzitter van de “*Kring voor Geschiedenis en Kunst van Deinze en de Leiestreek*”, was zo vriendelijk mij een artikel te bezorgen met de beknopte geschiedenis van het pensionaat in Machelen aan de Leie.
- Aan de hand van dit artikel vonden we een aantal hints, want we zochten naar het archief van dit pensionaat.
 - KADOC (Katholiek Documentatiecentrum in Leuven), wiens database online³¹ ter beschikking is, gaf geen resultaat.
 - We stuurden een mail naar de schrijver van het artikel met de vraag of hij misschien iets wist van een archief.
 - De kloosterorde “Zusters van Maria” was afkomstig van Nederbrakel, doch zijn verhuisd naar Gent. We stuurden ook hen een mail en een brief. Deze bleven helaas onbeantwoord.
- Uiteindelijk zijn we –tot hiertoe– er nog niet in geslaagd archieven van dit instituut uit Machelen aan de Leie te localiseren.

³⁰ <http://www.nieuwsbronnen.com/tenbunderen/pensionaat.html>: het instituut “Ten Bundere”

³¹ www.kadoc.be

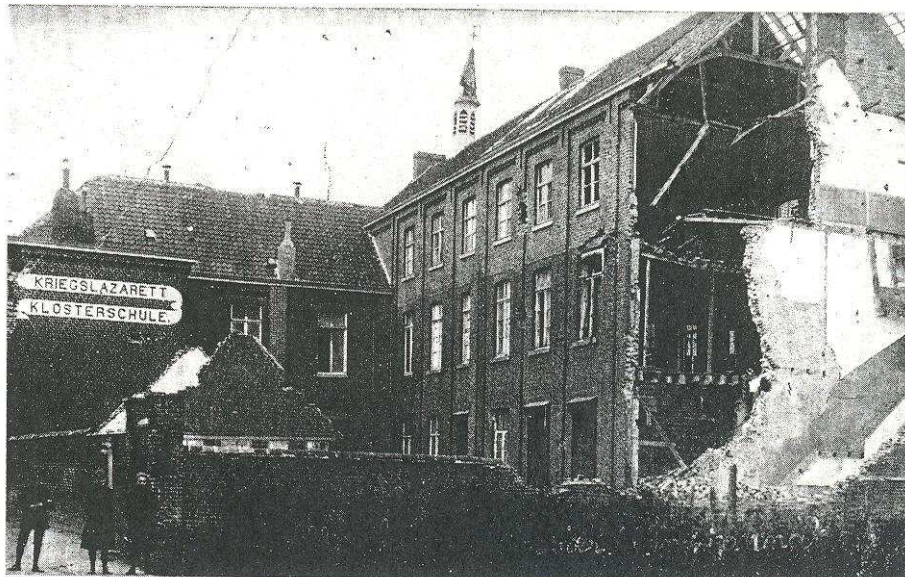
4.1.2.2 Het “Pensionnat du Saint-Coeur de Marie” in Machelen aan de Leie.

In het jaarboek van de Geschied- en Heemkundige kring van Zulte, 14de jaargang, 1993 stond een hele beschrijving van dit pensionaat, van de hand van **Johan Jaspaert**. Hierop is onderstaande tekst gebaseerd.

De zusters van het Heilig Hart van Maria, een congregatie afkomstig van Nederbrakel, stichtten in 1870 een school in Machelen³². In die periode was er in België een “schoolstrijd” tussen het staatsonderwijs, onder impuls van de “liberalen” enerzijds, en het katholiek onderwijs, onder impuls van de “katholieken” anderzijds. Het zogenaamde “vrij onderwijs” (van de katholieken) werd niet meer door de staat gesteund, en moest zichzelf zien te redden. Eén van de redenen dat de Machelse school toch kon overleven was dat het klooster ook een boerderij had.

Vanaf 1880 ontstond een volledig pensionaat, waar meisjes tot flinke, degelijke jonge vrouwen werden opgeleid. Bij het begin van het schooljaar kwamen de meisjes *met de trein, paard en koets of te voet* naar het pensionaat. Slechts om de 3 maand mochten ze naar huis. Zelfs veel Engelse meisjes kwamen hier om een mondje Frans te leren³³.

Tegelijk onderhield het klooster ook een tehuis voor ouden van dagen.

illustratie 34: Pensionaat beschadigd tijdens WO I (1918)

Bron: jaarboek 1993 geschied- en heemkundige kring Zulte, Johan Jaspaert.

In de eerste wereldoorlog was de impact aanvankelijk beperkt. Totdat de Duitsers in januari 1918 het klooster tot een krijgshospitaal omvormden. In oktober 1918 waren er zware gevechten met de Franse soldaten, en leden de gebouwen zware schade. Na de oorlog moest de school wederopgebouwd worden, wat werd voleind in 1921.

Een collage van postkaarten van deze kostschool vindt men in *illustratie 35: Collage postkaarten “Institut des Soeurs du Saint Coeur de Marie, Machelen a/d Leie.”*

³² Er is een Machelen nabij Vilvoorde en Brussel, en een Machelen nabij Deinze, dat ter verduidelijking ook “Machelen aan de Leie” wordt genoemd. In deze tekst gaat het over deze laatste gemeente, die thans een deelgemeente is van Zulte.

³³ Zo had Adrienne ook een Ierse vriendin Kitty van de kostschooltijd, die achteraf in Groningen bleek te wonen.

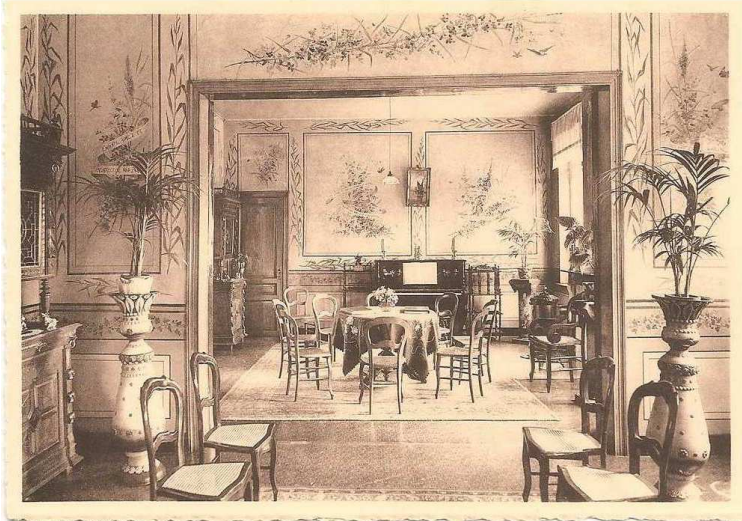
"Entrée" (Ingang)

"Cour d'été Récréation" (Zomerspeelplaats)

"Réfectoire" (refter)

“Parloir” (spreekkamer)

“Salle des bains” (badkamer)

“Coupe et couture” (Snit en naad)

“Section ménagère” (afdeling huishoudkunde)

illustratie 35: Collage postkaarten “Institut des Soeurs du Saint Coeur de Marie, Machelen a/d Leie.”.

In de jaren twintig – de tijd dat de zusjes Verhelst er waren - volgde een rustige periode die het klooster toeliet de school en het pensionaat te vernieuwen en verder uit te bouwen. In 1926 werd een nieuwe kapel gebouwd.

illustratie 36: Zuster Raymonda, overste van het pensionaat in Machelen (1902-1932)

Bron: jaarboek 1993 geschied- en heemkundige kring Zulte, Johan Jaspaert

Dit is dus de moeder overste die de school leidde toen de zusjes Verhelst er waren.

Het was ook in deze jaren dat er in de kostschool meer vreemde meisjes (Engelse en Franse) waren dan Vlaamse. Die bleven zelfs tijdens het verlof in Machelen.

In 1970 vierde het klooster zijn 100-jarige aanwezigheid te Machelen met een prachtig feest. Enkele jaren later zouden de Moderne Humaniora en de Vrije Handelschool door rationaliseringsmaatregelen gedoemd zijn te verdwijnen.

In 1993 bestond de kleuter- en meisjesschool en was er ook een school voor bijzonder onderwijs³⁴, nu “VIBSO” genoemd.

4.1.3 De site in Machelen aan de Leie in 2010

illustratie 37: Luchtfoto school en voormalig internaat in Machelen in 2010.

Bron: het Nieuwsblad van 8 december 2009

In de krant “het Nieuwsblad” van 8 december 2009³⁵ lezen we dat :

³⁴ Voor kinderen met een iets lager IQ

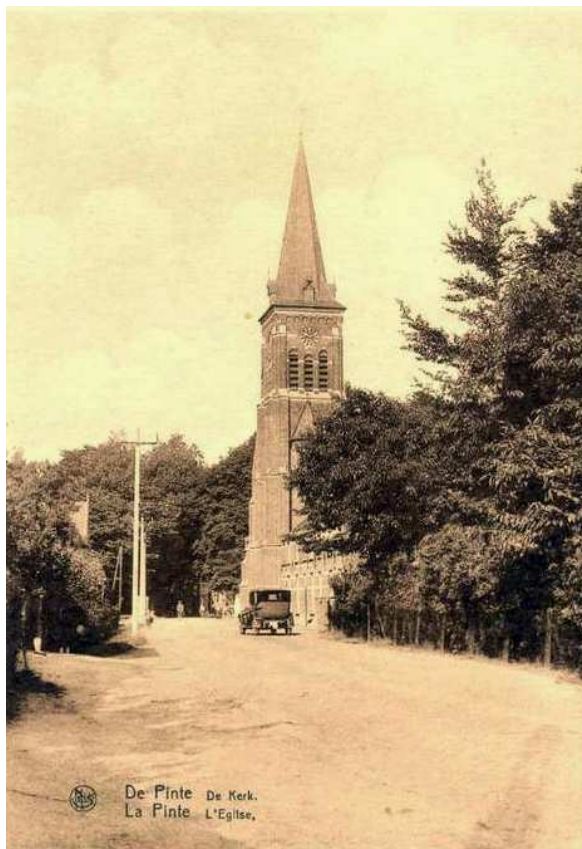
³⁵ Zie http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=BLELE_20091208_007

- De laatste zusters een tiental jaren geleden vertrokken zijn.
- De kapel ingericht werd als schoolsportzaal.
- De aanpalende gebouwen zullen worden gesloopt en worden vervangen door architecturaal waardevolle woongebouwen, die mooi worden ingepast in de omgeving.
- De sociale huisvestingsmaatschappij “De Volkshaard” zou op de site van het vroegere klooster, rond een gemeenschappelijke tuin, twaalf wooneenheden voor de sociale sector optrekken.
- Op het gelijkvloers zou een gemeentelijk kinderdagverblijf komen.
- Aan beide zijgevels van de kapel zouden er hoog omhaagde tuinen worden voorzien.
- De kloosterkapel zelf een *horeca- of kantoorbestemming* kan krijgen, maar zij ook kan getransformeerd worden in een *winkel, een galerij of een woonloft*. De bedoeling is in elk geval het karakter van de kapel en de typische architectuur te respecteren.

4.1.3.1 Bekende figuren in Machelen aan de Leie

De Nederlandse dichter **Gerard Reve** is overleden in Machelen aan de Leie, en er is een museum gewijd aan de schilder **Roger Raveel**³⁶ in deze gemeente, waar hij trouwens geboren is.

4.1.4 De Pinte

Tijdens de vakanties woonde Adrienne in De Pinte, bij haar oom en tante. Adile Verhelst was een “gendarm” (lid van de rijkspolitie), en was sinds het begin van de eeuw een paar keer verplaatst. Zo heeft hij in Aalst en Hoogstraten gewoond³⁷. Doch toen de zusjes Verhelst bij hun werden gedomicilieerd, woonde hij in De Pinte, en is er blijven wonen.

illustratie 38: De Pinte: De kerk aan de auto te zien omstreeks 1930

De Pinte was eerst een **gehucht** van de nabijgelegen gemeente **Nazareth**. Op 2 juni 1868 werd de wet afgekondigd waarbij het gehucht De Pinte afgescheiden werd van Nazareth en opgericht als zelfstandige bestuurs-eenheid. Als gehucht werd ze al “Klein Nazareth” genoemd en ook wel “De Pinte”, naar de naam van een herberg. Op een kaart daterend van 1662, wordt

³⁶ zie <http://www.rogerraveelmuseum.be>

³⁷ bron: trouwboekje Adile en Irma

op de hoek van de Pintestraat en de Bommelstraat een woning vermeld "**het pijntken**". Deze herberg is nu een opvangtehuis voor matig mentaal gehandicapten.

De Pinte is gelegen in de Vlaamse Zandstreek en heeft een licht golvend reliëf. Eind 19de eeuw komen de eerste tuinbouwbedrijven zich hier vestigen, de boomkwekerij Verhoost, begoniaserres van J. Anthierens en T. Van Speybroeck. Belangrijk hierbij was de aanwezigheid van de spoorweg Gent-Kortrijk (1839) met vanaf 1857 een splitsing richting Oudenaarde waardoor een dubbele treinverbinding met Gent tot stand kwam.

De verkaveling vanaf de jaren 1935 van onder meer grote tuinbouwbedrijven als deze van Verhoost tussen het station en het dorp, namelijk de Koning Albertlaan en Koning Leopoldlaan, en de boomkwekerij Van Overbergh waren de aanzet tot het omvormen van de gemeente tot één groot villapark met voornamelijk **woonfunctie voor forenzen** naar het Gentse.³⁸

4.1.5 Adrienne in de Brusselse agglomeratie

Vanaf einde jaren 1920 verbleef Adrienne in het Brusselse, wat sinds een Belgische staatshervorming van de jaren 1980 "*Het Brussels hoofdstedelijk gewest*" wordt genoemd. Dit gewest bestaat uit 19 gemeenten, die bij wet tweetalig (Nederlands/Frans) zijn. We houden even stil bij enkele locaties, die iets betekend hebben in het leven van Adrienne. Een overzicht krijgt men op *illustratie 45*.

4.1.5.1 Met tante Victorine bij de adellijke familie Lippens

De adellijke familie Lippens verwierf in 1904 een landgoed met kasteel in Beernem. Het is trouwens in januari 1904 dat Victorine Verhelst bij de familie is begonnen "dienen"³⁹. Zij woonde voorheen in het naburige Tielt.

illustratie 39: Kasteel van de familie Lippens in Beernem
bron: website gemeente Beernem

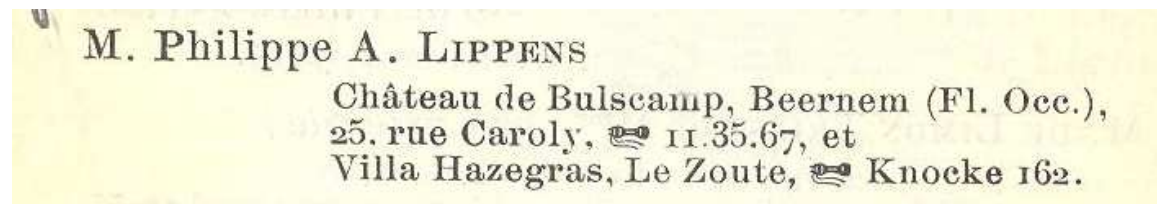
³⁸ bron: <http://www.depinte.be/page28541322.aspx>

³⁹ Victorine werd volgens het bevolkingsregister van Tielt op 27 januari 1904 ingeschreven op het Brussels adres van de familie Lippens: Terhulpe steenweg 73 in Watermaal-Bosvoorde.

De familie Lippens verbleef op dit kasteel in de zomer, doch in de winter verbleef ze in het Brusselse. Het kasteel, gebouwd in de jaren 1880 door de familie de Meeus, werd door de familie Lippens verworven in 1904, die het fraaie omringende kasteelpark liet aanleggen. Thans (2010) is het een provinciaal domein (aangekocht van de familie in 1970).

De familie had in de loop der tijden verschillende vakantieoordn

- Omstreeks 1910 was dat Blankenberge (bron: een postkaart van Victorine)
- Omstreeks 1924 was dat een villa in Oostende (bron: *illustratie 10*)
- Omstreeks 1937 was dat een villa in "Le Zoute, Knocke" (bron: *illustratie 40*)

illustratie 40: Adressen familie Lippens (1937)

bron: High Life de Belgique ,editie 1937, p. 232.

Een vooroorlogs adresboek van de Belgische adel

illustratie 41: Victorine Verhelst (1938)

bron: Maria Verhelst

Victorine Verhelst met de tweeling Rik en Maria Verhelst, kinderen van Leon Verhelst. Foto vermoedelijk in 1938 genomen.

Ook het Brussels adres van deze familie is in de loop der tijden gewijzigd.

- Begin 1904 op de Terhulpe steenweg 73 in **Watermaal Bosvoorde**⁴⁰
- Vanaf 22/11/1904: Nieuwbrug 11, **Brussel**⁴¹

⁴⁰ Bron: Lucien Ailliet, VVF Tielt, genoteerd uit het Tielts bevolkingsregister

⁴¹ Bron: dienst bevolking Watermaal Bosvoorde.

- Omstreeks 1937: Carolystraat 25, **Elsene** (bron: High Life de Belgique)
- Omstreeks 1998 : Langeveldstraat 8, **Ukkel** (woonplaats Marguerite Neyrinck bij overlijden).

4.1.5.2 Sint Gillis

In deze gemeente heeft Adrienne gewoond⁴², en ze is daar ook in 1931 gehuwd met Albert Vanderbecq.

illustratie 42: Sint-Gillis (Brussel)- gemeentehuis

Adrienne huwde in dit gemeentehuis op 29/8/1931 met haar eerste man Albert Vanderbecq. Ze woonde in 1931 ook in deze gemeente.

Sint Gillis is een gemeente in het Brussels hoofdstedelijk gewest, waar gedurende jaren ook een bekende gevangenis was. Sint Gillis is ook de plaats waar de woning en atelier van de befaamde architect Victor Horta zijn⁴³.

⁴² Volgens de dienst bevolking van Sint Gillis is ze op 18/2/1931 ingeschreven op de Guldenvlieslaan 75 (beroep: kamermeid) doch is ze op 14/9/1931 verhuisd naar Ardennestraat 23 te Brussel. Vermoedelijk als een gevolg van haar huwelijk en haar baby die op 1/11/1931 werd geboren.

⁴³ zie http://nl.wikipedia.org/wiki/Woning_en_atelier_van_Horta

4.1.5.3 Etterbeek

illustratie 43: Etterbeek station

In Etterbeek werd op 1 november 1931 Liliane geboren als dochter van Adrienne en Albert Vanderbecq. De ouders woonden daar niet, maar vermoedelijk is Adrienne bevallen in één van de ziekenhuizen.

Een vraag werd via mail gesteld aan de dienst bevolking, doch laat ons zeggen dat die "heel druk bezig is" ;-)

Op de website van Etterbeek vinden we volgende omschrijving:

"Waarnemers beschrijven Etterbeek graag als een volmaakte synthese van alles wat men in het Brusselse gewest kan vinden: vier metrostations, drie ziekenhuizen, meer dan dertig schoolinrichtingen, negen handelskernen, talrijke ondernemingen, cultuurcentra, schouwburgen, een voetbalstadion, een zwembad, een sportcentrum, enz.

Etterbeek is ook een gemeente met een hoge bevolkingsdichtheid, een onmiddellijke buur van de Europawijk en zij wordt doorkruist door verschillende verkeersaders die elke dag door duizenden pendelaars gebruikt worden."

Meer info:

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Etterbeek>

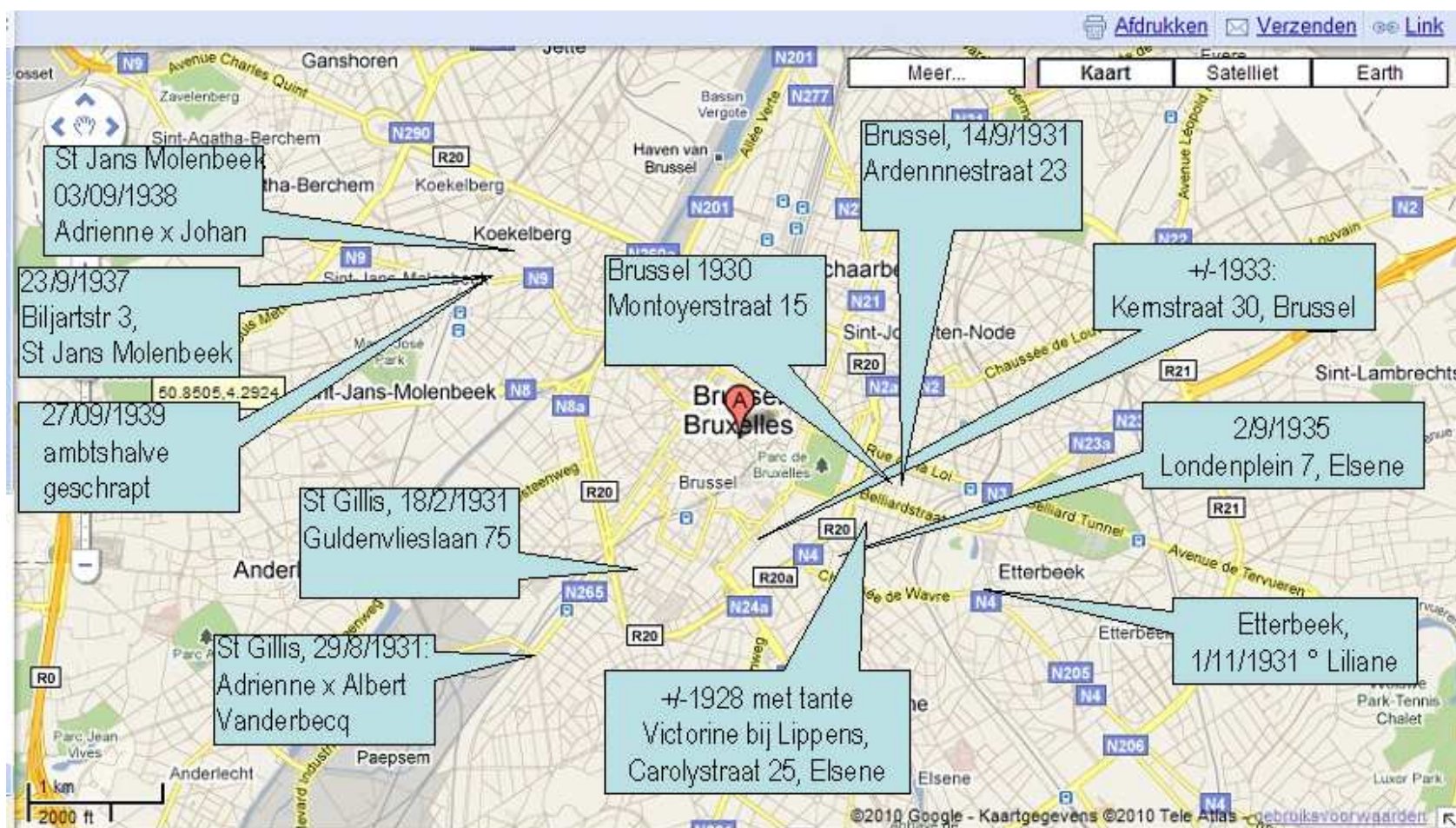
http://www.etterbeek.irisnet.be/site/nl/ontdek_etterbeek/vandaag/gewest.htm

illustratie 44: Belangrijke Belgische locaties voor Adrienne (1908-1938).

Bron: google maps

- Tielt: waar Adrienne geboren is, en opgegroeid als kind
- De Pinte: ingeschreven bij Nonkel Adile en Tante Irma (Verhelst-Stansens) na vertrek vader
- Machelen aan de Leie: pensionaat
- Brusselse agglomeratie: intro via Tante Victorine, doch later met Albert Vanderbecq (zie ook illustratie 45).

illustratie 45: Detail van de belangrijke Brusselse locaties (jaren 1930).

Plaatsen bij benadering. Bron google maps

4.1.5.4 Elsene

Alvorens Adrienne in Sint Jans Molenbeek woonde (zie verder) zou ze in Elsene gewoond hebben van 2 september 1935 tot 23 september 1937⁴⁴.

illustratie 46: Elsene - gemeentehuis

In de jaren dertig werd in Elsene het gebouw van de openbare omroep opgericht (toen enkel radio), dat een toonbeeld is van Art Deco. In de volksmond wordt dit soms ook “de pakketboot” genoemd.

“Het werd ontworpen door Joseph Diongre in 1933, de bouw duurde van 1935 tot 1938. Het gebouw werd in 1994 gedeeltelijk geklasseerd als beschermd monument.

Het Flageygebouw was bij zijn bouw een van de eerste radio-omroepgebouwen in Europa en incorporeerde vernieuwende akoestische technieken voor de studio's. Deze studio's waren, en zijn nog steeds, een gewilde plek om concerten te geven.”

Dit gebouw is dus opgericht in de periode dat Adrienne er woonde.

⁴⁴ Na een mail aan de dienst bevolking kregen we een ambtelijke vraag “Ten gevolge van uw verzoek gelieve de som te storten van 9,19 euros voor kosten en verzending op rekening nr....”. Een instructie die we nauwgezet volgden, waardoor we waardevolle informatie verkregen. Het “uitje” naar Haarlem in 1936 was hier duidelijk niet gekend.

illustratie 47: Elsene - Flagey gebouw

Bron: Wikipedia

Meer info

Elsene: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Elsene>

Flageygebouw: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Flageygebouw>

4.1.5.5 Sint Jans Molenbeek

“Sint-Jans-Molenbeek (Frans: Molenbeek-Saint-Jean) of kortweg Molenbeek is een plaats en gemeente in het westen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Sint-Jans-Molenbeek ligt aan de Zenne en aan het kanaal Charleroi-Brussel; de Molenbeek stroomt door de gemeente. De gemeente telt ruim 81.000 inwoners en is een industrie- maar vooral een woongemeente. Haar patroonheilige is de Heilige Johannes de Doper. Er is een hoge concentratie aan inwoners met allochtone afkomst (vooral Marokkanen), dit hoofdzakelijk in Oud-Molenbeek”

Ondermeer volgende bekende personen zijn in Sint Jans Molenbeek geboren, of hebben daar gewoond:

- **Eugène Laermans** (1864-1920): schilder
- **Herman Teirlinck** (1879-1967): dichter, auteurs van romans en toneelstukken
- Jean “Toots” **Thielemans** (1922): jazzmuzikant

In 2010 is de burgemeester van deze gemeente **Philippe Moureaux**, een Franstalig politicus van de Parti Socialiste, die ook actief is geweest in de nationale politiek.

4.1.5.6 Adrienne en Sint Jans Molenbeek

Adrienne woonde volgens haar identiteitskaart (zie *illustratie 16*) vanaf 23/09/1937 in deze gemeente. Haar eerste man was intussen overleden. Daar trouwde ze ook met Johan op 3 september 1938.

Ze woonde in de *Biljartstraat* nr 3. In 2010 blijkt deze straat hernoemd te zijn naar *F. Brunfautstraat* 3, een architect die in het interbellum actief was.

illustratie 48: Sint Jans Molenbeek: Biljartstraat 3 in 2010

foto: Jean-Pierre Vingerhoed

illustratie 49: Sint Jans Molenbeek: wijk van de Biljartstraat (2010)

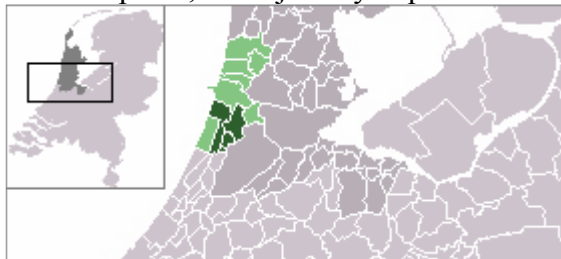
foto: Jean-Pierre Vingerhoed

Mijn jeugdvriend Jean-Pierre Vingerhoed, die daar in de buurt werkt, was zo vriendelijk om voor mij een foto te gaan nemen, waar het huis staat. Of beter stond. Zie *illustratie 48* en *illustratie 49*.

Het vooroorlogs huis was afgebroken, en vervangen door sociale woningbouw. Op de achtergrond kan je nog het gemeentehuis zien.

4.1.6 Haarlem

Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie:

illustratie 50: Situering van Haarlem in Nederland

Grootstedelijke agglomeratie (donkergroen) en stadsgewest (lichtgroen)

bron: Wikipedia

Haarlem is een stad en gemeente in Nederland en de hoofdstad van de provincie Noord-Holland. De stad ligt aan de rivier het Spaarne en in de regio Kennemerland.

Haarlem behoort tot de middelgrote steden in de Randstad. Tot de gemeente Haarlem behoren de stad Haarlem en het westelijke deel van het dorp Spaarndam. De gemeente telt 149.516 inwoners en is daarmee na Amsterdam de tweede stad van Noord-Holland en de tiende van Nederland. De grootstedelijke agglomeratie Haarlem (Haarlem, Heemstede en Bloemendaal) telt ongeveer 190.000 inwoners en het stadsgewest Haarlem (Zuid-Kennemerland en IJmond) ruim 400.000 inwoners.

Haarlem wordt voor het eerst genoemd in een document uit de 10e eeuw. In 1245 kreeg het stadsrechten van Willem II van Holland. Aan het eind van de middeleeuwen was Haarlem één van de belangrijkste steden van Holland geworden.

De ligging aan de rivier het Spaarne heeft de stad de bijnaam Spaarnestad opgeleverd. In de Vroegmoderne Tijd stond Haarlem bekend als de *schildersstad* en *textielstad*. Dankzij zijn ligging in het noorden van de Bollenstreek heeft de stad tegenwoordig ook de reputatie de **Bloemenstad** te zijn.

In 1658 stichtte *Peter Stuyvesant* Nieuw Haarlem aan de oostkust van de Verenigde Staten. In 1664 namen de Engelsen de kolonie over en doopten de plaats om tot **Harlem**. Harlem, dat in het noorden van de borough Manhattan ligt, maakt nu deel uit van de stad New York.

4.1.6.1 Centrum

Het stadscentrum van Haarlem, 12.000 inwoners, bestaat uit de historische binnenstad en de buurt tussen het station en de Nieuwe Gracht. De historische binnenstad, die omringd is door grachten en singels, wordt gekenmerkt door vele oude straatjes en monumenten.

illustratie 51: Haarlem: Grote Markt en Sint Bavo kerk

bron: Wikipedia

In het hart van het de binnenstad ligt de Grote Markt waaraan enkele bijzondere historische gebouwen staan waaronder het stadhuis, de **Vleeshal en de Grote of St. Bavokerk**. De skyline van de binnenstad wordt gedomineerd door deze enorme kerk met zijn bijna 80 meter hoge toren. Veel bekende musici waaronder **Mozart** hebben op het wereldberoemde **Müllerorgel** in de kerk gespeeld.

Het eerste Nederlandse vliegtuig, de Spin van Anthony Fokker, vloog op een eerste vlucht boven de Haarlemse binnenstad en rond de Grote of St. Bavokerk. Op de Grote Markt is twee keer per week markt en door het jaar heen vinden er verschillende evenementen plaats waaronder de jaarlijkse kermis. Vanaf de Grote Markt lopen in drie richtingen belangrijke winkelstraten namelijk de Grote Houtstraat, de Barteljorisstraat en de Zijlstraat.

De rivier het Spaarne scheidt de binnenstad in twee delen. Ten westen van de rivier ligt het grootste deel van de binnenstad. Ten oosten het deel dat ook wel de Spaarnwouderbuurt wordt genoemd. In dit deel is onder andere de enige overgebleven stadspoort van Haarlem te vinden de Spaarnwouder- of Amsterdamse Poort. Ook bevinden zich hier de molen De Adriaan en Koepelgevangenis. Beide oevers van het Spaarne worden door twee monumentale draaibruggen, een klein ophaalbruggetje genaamd de *Gravestenenbrug* en een moderne ophaalbrug met elkaar verbonden. Deze laatste brug, die in de volksmond de 'Verfroller' wordt genoemd, heet officieel de Lange Brug.

Veel van de gebouwen in de binnenstad stammen uit de 16e, 17e, 18e en 19e eeuw. Er is echter ook veel moderne architectuur te vinden, zoals de Toneelschuur en de nieuwbouw rond de Appelaar. De buurt die tussen de Nieuwe Gracht en het station, de Stationbuurt, werd gebouwd in de tweede helft van de 19e eeuw. Langs de Nieuwe Gracht staan veel grote patriciërswohnungen.

Onder de 22 musea vermelden we het **Teylers Museum** dat sinds 1784 bestaat. De collectie is gericht op kunst en wetenschap en omvat onder andere schetsen van de Italiaanse kunstenaar Michelangelo.

Een ander bekend museum in de stad is het **Frans Hals Museum**. Het beheert een grote collectie schilderkunst uit de Gouden Eeuw, waaronder veel werk van

naamgever Frans Hals.

Meer info:

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Haarlem>

www.haarlem.nl

4.2 Hoe verkreeg men de Nederlandse nationaliteit in 1938?

Met mijn ervaringen met emigraties naar Canada en de USA in het achterhoofd dacht ik in dit dossier ook een formulier te kunnen terugvinden in één of ander archief, dat aangaf hoe Adrienne de Nederlandse nationaliteit had bekomen. Mijn zoektocht hierrond geef ik hieronder weer.

In september 1938 verhuisde Adrienne definitief vanuit Sint Jans Molenbeek bij Brussel, België naar Haarlem Nederland. We laten even buiten beschouwing dat ze zich “vergeten” was uit de schrijven, en dat dit “ambtshalve” werd gedaan in 1939.

De vraag stelt zich: *hoe kon een Belgische onderdaan in het niet verenigd Europa van voor de tweede wereldoorlog de Nederlandse nationaliteit verkrijgen?* In eerste instantie is er het antwoord: door huwelijk met een Nederlander. Een huwelijk dat wel in Sint Jans Molenbeek voltrokken is, het buitenland dus.

Dat gaf mij het vermoeden dat er ergens een procedure was gestart om die nationaliteit aan te vragen. Wellicht konden we dan dat aanvraagformulier nog ergens uit één en of ander archief opvissen, vergezeld van allerlei documenten, zoals geboorteakte, bewijs van huwelijk met Nederlander, bewijs van goed gedrag, bewijs van Belg, bewijs van minstens schoenmaat 36, of wat dan ook.

Had zij wellicht een aanvraag moeten doen aan de Nederlandse ambassade in Brussel? Of de Belgische ambassade in Den Haag? Of heeft ze gewoon bij haar aankomst in Haarlem een aanvraag moeten invullen?

De stad Haarlem antwoordde nogal vrij laconiek: *“Daarvoor heeft zij een aanvraag moeten doen. Er is geen wet of regelgeving die zegt dat je door huwelijk automatisch Nederlander wordt”*.

Vervolgens hebben we een mail gestuurd naar de Belgische ambassade in Den Haag, en de Nederlandse ambassade in Brussel.

In een eerste reactie kreeg ik een stuk wet voorgeschied: *“Een Belgische vrouw die vóór 1 maart 1964 met een Nederlander is gehuwd, heeft ingevolge het intussen vervallen artikel 5 van de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap (WNI 1892) het Nederlanderschap verkregen en daardoor de Belgische nationaliteit verloren. Indien zij na het sluiten van het huwelijk tijdig een verklaring tot behoud van de Belgische nationaliteit heeft afgelegd, werd zij geacht de Belgische nationaliteit nimmer te hebben verloren en was zij dus van dubbele nationaliteit”*.

In het Nederlands gezegd: ze verkreeg de Nederlandse nationaliteit door huwelijk. Maar ik wist nog niet of ze een formulier had ingevuld, en of die aanvraag nog ergens in een archief zat.

Een ander antwoord *“Het ministerie van Buitenlandse zaken houdt geen historische archieven waardoor het voor mij helaas niet mogelijk is informatie te verstrekken omtrent betrokkene.”* En men verwijst me naar het nationaal archief, de stad Haarlem enz.

De “Historische Eenheid van het ministerie” gaf beleefd aan dat “*zij niet over genealogische bestanden beschikte, en ook niet elders genealogisch onderzoek deed voor particulieren*”. (Dat was ook niet de vraag), en men gaf me een hele lijst van instanties en websites die me genealogisch konden verder helpen.

Heel vriendelijk, maar toen ik aangaf dat ik eigenlijk iets anders zocht, kreeg ik volgend verduidelikend antwoord: “*Toen de nicht van uw vader na haar huwelijk in 1938 naar Nederland emigreerde hoefde ze niet de Nederlandse nationaliteit aan te vragen, want die had ze door huwelijk met een Nederlandse man reeds automatisch verkregen. Wel heeft ze nadien mogelijk een en ander ten aanzien van Nederlandse autoriteiten moeten aantonen bij een aanvraag van een Nederlands paspoort (via geldige geboorte- en huwelijksaktes). Ik weet natuurlijk net zo min als u of en waar dat gebeurd is. Paspoortaanvragen bij Nederlandse consulaten/vertegenwoordigingen in het buitenland (en ook de afgiften bij Nederlandse gemeentes) worden na verloop van tijd vernietigd. 'Immigranten' zoals mw. Verhelst werden niet geregistreerd door Buitenlandse Zaken, ze is of met een Nederlands paspoort Nederland binnengekomen of met een Belgische (waarschijnlijk in het gezelschap van haar echtgenoot). In beide gevallen is toelating en later verblijf via procedures bij instellingen buiten BZ om geregeld en vinden we in de BZ-archieven dus geen sporen terug.*

Samengevat: indien er een aanvraag gebeurd is, is die vermoedelijk niet meer ter beschikking.

Wat ik hieruit ook geleerd heb is dat ambassades en het ministerie van buitenlandse zaken “diplomatie” hoog in het vaandel dragen. Ook al wordt een vraag gesteld die niet tot hun werkgebied behoort, probeer aan de vraagsteller een antwoord te formuleren, en probeer hem of haar door te verwijzen naar een andere instantie die behulpzaam zou kunnen zijn.

4.3 De wereldtentoonstelling van 1935 in Brussel

4.3.1 Situering

In dit verhaal is de wereldtentoonstelling van 1935 in Brussel van belang, omdat dat evenement de aanleiding was dat Adrienne de familie van der Heijden uit Haarlem heeft leren kennen.

Wereldtentoonstellingen zijn grote internationale exposities die sinds 1851 in verschillende landen gehouden zijn en waar de deelnemende landen een beeld kunnen geven van hun economische, sociale, culturele en technische ontwikkeling⁴⁵.

Ook België heeft verscheidene malen deze wereldtentoonstelling kunnen organiseren. Brussel bijvoorbeeld in 1888, 1897, 1910, 1935 en tenslotte 1958.

4.3.2 Wat was er zoal te zien?

In 1935 stond de expo in het teken van **kolonisatie**.

Aanleiding voor het thema 'Kolonisatie' was de vijftigste verjaardag van de Kongo-Vrijstaat, die indertijd door koning Leopold II was opgericht. De expo trok ruim twintig miljoen bezoekers. Op de expo werden Belgische kunstenaars zoals **Paul Delvaux** en **René Magritte** nadrukkelijk in de schijnwerpers gezet, wat hun carrière versnelde.

⁴⁵ bron: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Wereldtentoonstelling>

Overeenkomstig het gebruik dat in voege was sedert het ontstaan van dat soort events, werd een groep **Sioux-indianen** uitgenodigd, afkomstig uit het reservaat van Pine Ridge in Zuid-Dakota.

Zij vatten post in een *gereconstrueerd dorp* van tipi's. In de loop van hun verblijf gaven zij demonstraties van bepaalde gebruiken en droegen daarbij hun traditionele klederdracht met het typische kralenborduurwerk en de vedertooien (oorlogsmutsen en ceremoniële hoofdtooien). Dat beeld was in die tijd al zeer bekend geraakt via de western-films en bevestigde nog maar eens het stereotiepe beeld bij de Westering van de verschillende indiaanse culturen. Daarbij komt nog dat de Sioux-indianen genoodzaakt waren om voorwerpen te vervaardigen voor de verkoop aan de bezoekers van de Wereldtentoonstelling, om zo hun materiële situatie wat te kunnen verbeteren⁴⁶.

4.3.3 De gebouwen

illustratie 52: De wereldtentoonstelling Brussel 1935 aan de "Heizel".

Gebouwen die voor de expo van 1935 werden neergezet, zoals het beroemde Palais d'Expositions, konden ruim twintig jaar later worden hergebruikt. Want ook in 1958 vond de expo plaats in het Brusselse Heizelpark⁴⁷. De

eerste gebouwen op deze site waren opgetrokken ter gelegenheid van de viering van 100 jaar België in 1930 (de "centenaire").

4.4 **Adrienne en het grootwarenhuis "à l'Innovation"**

Omstreeks 1935 werkte Adrienne in Brussel in de Nieuwstraat in het grootwarenhuis "à l'Innovation"; vandaar hier enige aandacht voor deze winkel.

4.4.1 Architect: Victor Horta

Het gebouw werd in 1903 gebouwd door de gerenommeerde Art Nouveau architect Victor Horta (1861-1947), die omstreeks de eeuwwisseling reeds aan de top stond van zijn kunnen.

We citeren uit de encyclopedie Wikipedia⁴⁸:

"Rond 1885 had Horta een eigen praktijk; zijn eerste realisaties waren een drietal woonhuizen in de Gentse straat Twaalfkameren 45-47. Deze realisaties kunnen als jeugdwerken van de later bekend geworden architect beschouwd worden en

⁴⁶ In 2007 werd hier een tentoonstelling rond georganiseerd: zie <http://www.kmkg-mrah.be/newnl/index.asp?id=1054>

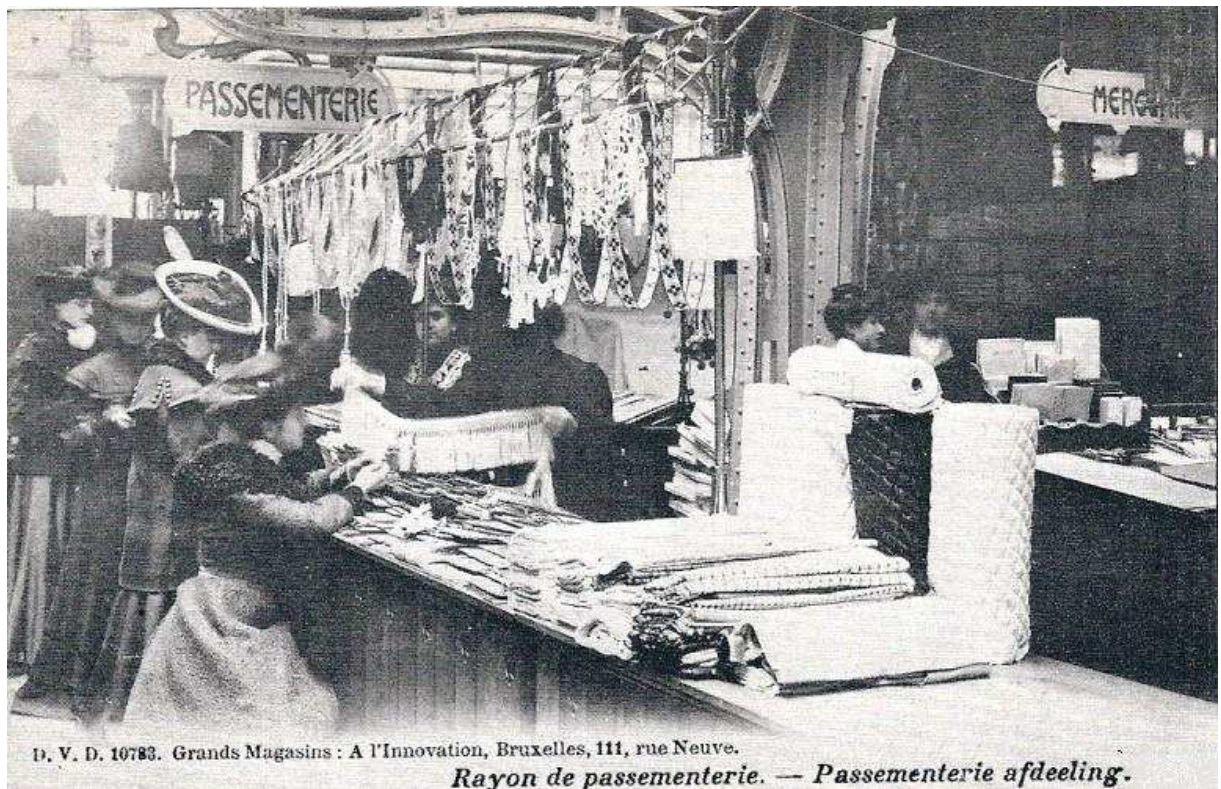
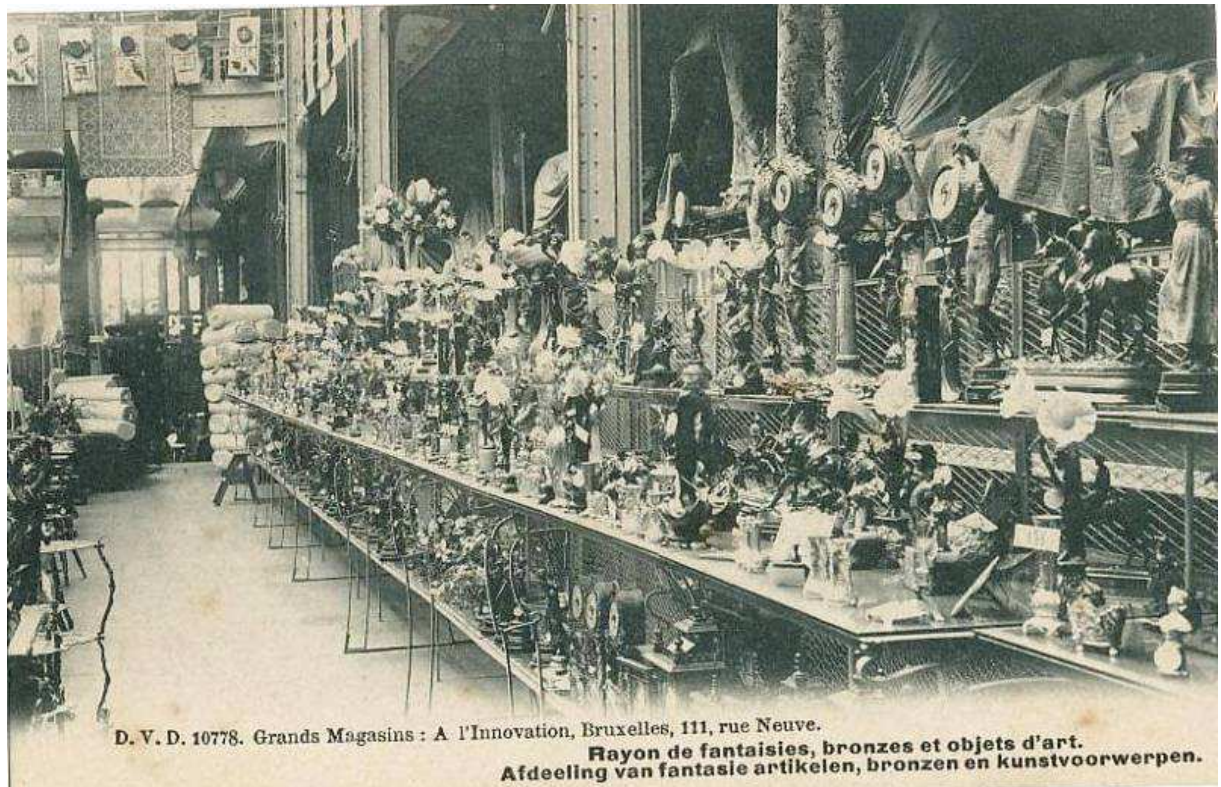
⁴⁷ bron: <http://geschiedenis.vpro.nl/artikelen/43432695/>

⁴⁸ zie http://nl.wikipedia.org/wiki/Victor_Horta

vormen de enige bouwwerken van Horta in Gent. Hierna concentreerde hij zich een tijd op wedstrijden voor publieke opdrachten, waarbij hij zijn typische stijl van gebogen lijnen ontwikkelde. Hij werd in deze periode lid van de vrijmetselaarsloge en breidde zijn sociale netwerk gevoelig uit, wat vanaf 1893 resulteerde in een reeks opdrachten voor burgerwoningen en winkels, vooral in Brussel. Uit deze periode dateren Horta's belangrijkste realisaties voor een select publiek uit de hoge Brusselse burgerij.

De woning voor ULB professor Emile Tassel, **Hotel Tassel** in 1893, markeerde de aanvang van een nieuwe stijl of de Art Nouveau. Deze stijl was niet alleen vernieuwend in het gebruik van typische decoratievormen (de "spaghettistijl" of "zweeps slagmotieven" van de Art Nouveau), maar ook door een experimentele indeling van de interieurs. Door het gebruik van niveauverschillen, bijzondere raampartijen, serres, trappenhuizen en glazen lichtkoepels bracht hij op alle verdiepingen en in alle kamers licht naar binnen, en creëerde hij een ongekend ruimtegevoel voor burgerwoningen uit die tijd. Begrippen als "bel étage", "souterrain" en "jardin d'hiver" (wintertuin) ontstonden bij het bouwen en beleven van deze goed doordachte woningen. Het ermee gepaard gaande ietwat vermoeide "fin-de-siècle"-gevoel vind je ook terug in de boeken van de Haagse romancier Louis Couperus."

Verschillende gebouwen van Horta in Brussel zijn thans erkend als werelderfgoed van UNESCO.

illustratie 54: Warenhuis "à l'Innovation": enkele afdelingen

4.4.3 De grote brand van 1967

Op 22 mei 1967 brandde het grootwarenhuis volledig uit, waarbij 323 doden (en vermisten) vielen en 150 gewonden. Qua brandveiligheid bleek dit gebouw zeer slecht te zijn uitgerust. In tegenstelling tot andere gelijkaardige winkels in het buitenland ontbraken bijvoorbeeld automatische Sprinklerinstallaties. Ook de procedures “*Wat te doen in geval van brand?*” stonden niet op punt.

Vijf jaar na deze ramp kreeg België een zeer strenge wetgeving op brandveiligheid in winkels.

illustratie 55: Warenhuis “à l’Innovation”, brand van 1967

Meer informatie:

<http://www.brusselnieuws.be/artikels/stadsleven/22-mei-1967-in-het-geheugen-gegrift/>

4.4.4 Grootwarenhuis “à l’Innovation” in 2010

De Innovation-winkels werden later betrokken bij een fusie-operatie tussen Grand Bazar, Innovation en Bon Marché, tot GB-INNO-BM. De huidige winkelketen gaat onder de naam **Galeria Inno**, ze is een dochter van het Duitse **Galeria Kaufhof**. Qua aanbod is deze winkelketen te vergelijken met “De Bijenkorf” in Nederland. Zie ook <http://nl.wikipedia.org/wiki/Innovation>

5. Dank aan

5.1 Personen

- **Jacques Naessens** (*De Pinte, België*) voor de initiële informatie over de Nederlandse tak van de familie Verhelst.
- **Kitty Damave-Vanderbecq** (*Hillegom nabij Haarlem, NL*) **Anne-Marie van der Heijden** (*Bloemendaal nabij Haarlem, NL*) en **Marlies van der Heijden-Staats** (*Harderwijk, NL*) voor de verhalen over hun moeder en schoonmoeder Adrienne. Daarnaast mocht ik heel wat illustraties uit hun familiearchief gebruiken. Ik ben collega-genealoog Marlies ook zeer erkentelijk voor heel wat opzoekingswerk in Nederland.
- **Liliane Vanderbecq** (*Couvin, België*) voor haar levensverhaal.
- **Lucien Ailliet**, (*VVF Tielt, België*) voor informatie uit het bevolkingsregister van Tielt.
- **Frans Verhelst** (*Ardoosie nabij Tielt, België*) en zijn nicht **Trui** voor opzoekingen in de archieven in het pensionaat van de zusters van Onze Lieve Vrouw van de zeven weën in Ruysselede.
- **Zuster Rolande** (*Moorslede, België*) voor opzoekingswerk in de archieven van het pensionaat “Ten Bundere” in Moorslede.
- **Monique Dierckx** (*Tielt, België*) voor het maken van foto's van het ouderlijk huis van Adrienne in Tielt.
- **Nancy De Bruycker-Naessens** (*De Pinte, België*) voor informatie rond het pensionaat in Machelen aan de Leie.
- **Jean-Pierre Vingerhoed** (*Brasschaat, België*) voor het maken van foto's van de plaats waar Adrienne woonde in Sint-Jans-Molenbeek (Brussel).
- **Ward Verhelst** (*Puurs-Kalfort, België*) mijn achterneef, voor illustraties uit zijn familiearchief.
- **Maria Verhelst** (*Bornem, België*) en **Rik Verhelst** (*Diepenbeek, België*), mijn nicht en kozijn voor illustraties uit hun familiearchief.
- **Willy Jonckheere** (*Deinze, België*) voorzitter van de “Kring voor Geschiedenis en Kunst van Deinze en de Leiestreek”, voor informatie over het pensionaat in Machelen aan de Leie.
- **Johan Jaspaert** (*Machelen aan de Leie, België*) voor zijn artikel over het pensionaat in Machelen aan de Leie, en het ter beschikking stellen van foto's.
- **Zuster Claire Coutelier** (*La Hulpe/Terhulpen, België*) liet ons weten dat haar congregatie de “*Soeurs du Saint Coeur de Marie*” geen enkele band heeft met het pensionaat in Machelen aan de Leie, maar gaf waardevolle tips.
- **Patrick Vanhoucke** (*VVF Brussel, België*) voor zijn gewaardeerde adviezen bij opzoekingen in het Brusselse.
- **Jacqueline Le Couter** voor achtergrondinformatie rond Victorine Verhelst.
- **Greet Verhelst** (*Oud-Turnhout, België*), mijn zus voor het taalkundig “wieden” van deze tekst en haar opbouwende kritiek bij het tot standkomen van deze studie.
- **Klaas de Jong** (*Haarlem, NL*) van de Historische Werkgroep Haarlem voor informatie rond huize Crayenburch.

- Volgende **ambtenaren** verleenden eveneens hun waardevolle medewerking :

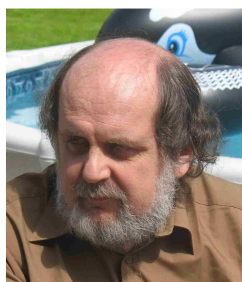
Wie	Dienst	Waar
Olivier Ronquetti	Burgerlijke Stand	Gemeente Sint Jans Molenbeek
Fabrice Martens	Bevolking	Gemeente Sint Jans Molenbeek
Vita Mahindre Sing	Senior medewerker Nationaliteit	Ministerie Buitenlandse Zaken Nederland
Mw dr D.E.Comijs	Directie consulaire zaken en migratiebeleid	Ministerie Buitenlandse Zaken Nederland
Kathy Warnez	Bevolking	Gemeente Elsene
Chantal Bars	Archief	Gemeente Elsene
Denise De Ripainse	Publiekswerking & PR	Belgische Ambassade Den Haag
Barbara Spierdijk	Afdeling Dienstverlening	Gemeente Haarlem
Mw M.J.de Waard	Informatiedienst/Digiteam	Gemeente Haarlem
Luc Vanmessom	Bevolking	Gemeente Tervuren
Luc Vreux	Bevolking	Gemeente Sint Gillis
Jamila Malem	Burgerlijke stand	Gemeente Sint Gillis
Bert van der Zwan	Coördinator Historische Eenheid	Ministerie Buitenlandse Zaken , NL
Claude Christiane	Burgerlijke stand	Gemeente Ottignies
Geert Reybroeck	Burgerlijke stand	Gemeente De Pinte
Peter Van Assche	Archiefdienst	Gemeente Lubbeek
Mevr. De Marche	Bevolking	Gemeente Watermaal-Bosvoorde
Tania De Roeck	Dienst Burgerzaken-Bevolking	Stad Gent

Marlies consulteerde ook volgende archieven:

Naam archief	Waar	Wat?
Het Noord-Hollands archief	Zandstraat , Haarlem	Adressen van Johan en Adrienne in Haarlem
CBG (Centraal Bureau voor Genealogie)	Den Haag	Persoonskaarten Johan en Adrienne

5.2 Bibliografie

- Hilhost, Marieke, *“Bij de Zusters op kostschool: geschiedenis van het dagelijks leven van meisjes op Rooms-Katholieke pensionaten in Nederland en Vlaanderen”*, Bruna uitgeverij, Utrecht, 1989.
- Geeraerts, (Editor) *“High Life de Belgique 1937”*, Geeraerts, Ixelles, 1937.
- Verhelst, Jan, *“1902-2002: Henri Verhelst (1868-1922) en Mathilde Braet (1864-1940) 100 jaar getrouwd”*, uitgave in eigen beheer, Mortsel, 2002.
- Verhelst, Jan, *“Verhelst-en uit Tielt emigreerden in de jaren twintig naar Detroit, Michigan”*, uitgave in eigen beheer, Mortsel, 2007.
- Jaspaert, Johan, *“Historiek van het klooster te Machelen 1870-1993”*, artikel in het jaarboek 1993 van de Geschied- en Heemkundige kring, Zulte, 14de jaargang, 1993, p 19-37.

En verder ontelbare websites...

Mortsel, 26 februari 2011
Jan Verhelst